

Rehabilitációs Pedagógiai Program

Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Fejlesztő Nevelés – Oktatást Végző Iskola

2020.

Tartalom

1.	BEVEZETÉS	3
1.1.	Az iskola küldetésnyilatkozata / Az iskola jövőképe	3
2.	NEVELÉSI PROGRAM	5
2.1.	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének - oktatásának alapelvei	5
2.2.	Pedagógiai értékek	7
2.3.	Célok	7
2.4.	Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai, eszközei, eljárásai; a pedagógusok, osztályfőnökök feladatai	8
2.4.1.	A nevelő-oktató munka feladatai	8
2.4.2.	A nevelő-oktató munka pedagógiai területei, eljárásai és eszközei	9
2.4.3.	A pedagógus és a pedagógiai munkát segítők feladatai	11
2.5.	A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	11
2.6.	A teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok, egészségnevelési és környezeti nevelési elvek	13
2.7.	A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység	14
2.7.1.	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók	14
2.7.2.	Sajátos nevelési igényű tanulók:	16
2.8.	A közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok	16
2.9.	A tanuló – szülő – pedagógus együttműködésének és kapcsolattartásának lehetőségei, eszközei	20
2.9.1.	A tanulók, a szülők és a pedagógiai munkát végzők közötti kapcsolattartás formái	20
2.9.2.	Nevelőtestületen belüli kapcsolattartás	25
2.10.	A felvétel és az átvétel szabályai	26
2.11.	Az elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv	27
3.	AZ ISKOLA HELYI TANTERVE	27
3.1.	Helyi tanterv törvényi megfelelése	27
3.2.	A helyi tanterv tantárgyai, tartalmi	27
3.2.1.	Reggeli kör	29
3.2.2.	Szűkebb – tágabb környezet	37
3.2.3.	Mozgásnevelés	49
3.2.4.	Ábrázolás - alakítás	57
3.2.5.	Játék és szabadidő	63
3.3.	A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei	71
3.3.1.	Az egyéni fejlesztési tervek alkalmazása	73
3.3.2.	Egyéni fejlesztő foglalkozások	74
3.4.	Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei	76
3.5.	A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása	77
3.5.1.	Kulcskompetenciák:	77

3.6.	A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja, a tanulók fizikai állapotának mérése	78
3.7.	A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése, értékelése	78
3.8.	A tanulók továbbhaladása	79
3.9.	Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek	79
3.10.	A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	81
3.11.	A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek	85

"Válaszd azt az életformát és azt a feladatot, amelyben szeretőbb emberré válsz."

(Keresztes Szent János)

1. BEVEZETÉS

Intézményünk nevelő-oktató munkájának alapértékeit, tartalmát és módszereit – az Alapító Okiratunk utáni – legfontosabb alapidokumentumunk, Pedagógia Programunk írja le. A nevelő-oktató munka részletes tervezése a Pedagógiai Program szerint történik. A Pedagógiai Programhoz két önálló részprogram csatlakozik, az egyik a Gyermekmegismerés programja, a másik az Autista gyermekek programja. A részprogramok a Pedagógiai Program mellékletei. A Pedagógiai Programra épül intézményünk Szervezeti Működési Szabályzata, Háziarendje, a gyermekek / tanulók és munkatársaink eredményeinek és teljesítményének értékelése.

1.1. AZ ISKOLA KÜLDETÉSNYILATKOZATA / AZ ISKOLA JÖVŐKÉPE

Küldetésnyilatkozatunk

Tanulóinknak egy életre szóló útravalót kívánunk adni. Azt szeretnénk, hogy egyénre szabottan olyan korrekciós-terápiás személyiségfejlesztésben részesüljenek, amely hozzájárul a harmonikus, boldog gyermekkor biztosításához. Az eredményes fejlesztő munka érdekében korszerű pedagógiai módszereket alkalmazunk. Nagy hangsúlyt fektetünk az egyénre szabott mérési, értékelési, fejlesztő folyamatokra. A szülőket szorosan bevonjuk az említett tevékenységekbe, mert hisszük, hogy a fejlesztő folyamat így a leghatékonyabb.

Működési vezérelvünk a tolerancia és a feltételek nélküli elfogadás. Törekszünk arra, hogy makro-környezetünkkel elfogadtassuk önmagunkat és tanulóinkat is. Pedagógiai munkánk alapja: tanulóink sokoldalú megismerése, képességeinek felmérése. Egyéni, csoportos és terápiás fejlesztő foglalkozásainkon sokoldalú, magas színvonalú pedagógia munkát végzünk, differenciáltan, az egyéni képességeket, állapotokat figyelembe véve.

Ahhoz, hogy az érintett családok számára vonzóvá váljunk, tanulóink oktatás-neveléséhez korszerű pedagógiai szemléletet és magas színvonalú módszertant biztosítunk. Minden pedagógustól, munkatársunktól elvárjuk, hogy törekedjen a fejlődésre, a kiválóságra. A szakmai munka

minőségét, az innovációs folyamatokban való részvételt a teljesítményelismerő rendszerrel értékeljük és jutalmazzuk.

Tisztában vagyunk társadalmi felelősségünkkel, ezért kapcsolatot tartunk szakmai és civil szervezetekkel. Igyekszünk vonzóvá válni a helyi közösségek számára. Minél szélesebb társadalmi szinten jelenünk meg programjainkkal, ezzel is elősegítve fogyatékkal élő tanulóink és családjaik társadalmi integrációját.

Jövőképünk

A súlyos és halmozottan fogyatékos és autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek alapvető joga és szüksége az egyéni képességeikhez mért fejlesztés. Tanulóink megismerése, képesség struktúráik alaposabb feltárása érdekében szeretnénk szélesíteni a meglévő mérési módjainkat (PAC, SPAC). Új mérési rendszert kívánunk kidolgozni. Speciális mérést adaptálunk az autizmus spektrum zavarral küzdő tanulóink képességeinek megismeréséhez, melyet részprogramként fogunk bevezetni és alkalmazni. Mérési eredményeinket fokozott mértékben építjük be az egyéni fejlesztési tervekbe, amelyek meghatározzák a fejlesztés irányait, és pontos teendőit. A jövőben is támaszkodunk a szülők tapasztalataira. Rendszeres értékelő- és esetmegbeszélésekkel, digitális csatornákon történő kapcsolattartással mélyítjük el az együttműködést, melynek eredménye a pedagógiai munka szakmai színvonalának növekedése, a tanulók minőségi ellátásának biztosítása.

Céljaink elérése érdekében minden évben elkészítjük iskolánk innovációs tervét, amely a tudatos innovatív módszerek, eszközök eljárások bevezetését segíti, illetve rendszerezi. A jövőben is kiemelt figyelmet fordítunk a pedagógiai módszertani kultúra fejlesztésére. Ennek érdekében tudásmegosztó fórumokat, hospitálásokat, intézménylátogatásokat, jó gyakorlatok adaptálását, esetmegbeszéléseket, tapasztalatcseréket, műhelymunkákat végzünk az intézményegységek között, valamint a partner intézményekkel.

Olyan oktatási intézménnyé szeretnénk válni, mely megoldást kínál arra, hogy az integráltan nem nevelhető, sajátos nevelési igényű gyermekek folyamatos nevelés-oktatásban részesülhessen iskolánkban az első diagnózis megállapításától, illetve 3 éves kortól tankötelezettségük végéig (23 év).

Tapasztalataink szerint a hozzánk kerülő gyermekek állapota, egyenetlen képességstruktúrája indokolja a diagnózisuknak, szükségleteknek megfelelő csoportok létrehozását (súlyosan halmozottan fogyatékos csoport; súlyosan halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral – továbbiakban ASD-vel – küzdő csoport; speciális tantervű ASD-vel küzdő csoport).

A súlyosan, halmozottan fogyatékos gyermekek esetében, amennyiben társul hozzá autizmus spektrumzavar, ez tekinthető vezető tünetnek. Fontosnak tartjuk ennek a területnek a speciális részprogramját elkészíteni.

A magas gyermeklétszám indokolja a székhelyintézmény épületének bővítését, mely korszerű, akadálymentesített környezetben biztosítja a tanulóink speciális, ellátási igényeinek megfelelő, magas színvonalú nevelő-oktató tevékenységet. Telephelyeinken a meglévő helyiségek átalakításával, korszerűsítésével és a tárgyi feltételek bővítésével biztosítjuk az ideális állapotot a hatékony fejlesztő munkához. A felmerülő igények kielégítésére a közeljövőben új épülettel bővítjük székhelyintézményünket.

A fenntarthatóság biztosítása érdekében célunk, hogy ökoiskolává váljunk. Szeretnénk továbbra is a Boldog Iskola programban részt venni.

2. NEVELÉSI PROGRAM

2.1. A SÚLYOS ÉS HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS TANULÓK NEVELÉSÉNEK - OKTATÁSÁNAK ALAPELVEI

Kommunikáció és interakció elve: A kölcsönös kommunikációs akadályozottság a súlyos és halmozottan fogyatékos emberek egyik központi problémája. A gyógypedagógiai tevékenységet áthatja a kommunikatív megközelítés. A nevelési folyamat kölcsönös párbeszédre alapuló interperszonális kapcsolatként épül fel. A kommunikáció és az interakció kiegészíti és erősíti egymást, csökkenti a pedagógus és a tanuló közötti távolságot. A világ jelenségeit, tárgyait, személyeit, eseményeit intenzív testi kontaktuson keresztül kell a tanulóknak felé közvetíteni. Az emberi és dologi világ feltárulása, a tanulás, a fogalomalkotás kezdeti lépései és a gondolkodás elemi műveletei csak az érzékelés-észlelésen keresztül, a testtel megragadott tárgyak, személyek és élethelyzetek közegeiben, a kommunikatív szituációkra építve lehetségesek. A nevelés-oktatás – személyes kapcsolatként értelmezett – folyamatában a gyógypedagógusnak a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, jelzéseiben is fel kell fedeznie a kommunikatív szándékot. Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a kommunikatív viszony és a szociális kapcsolatok emberhez méltó alakulását, hozzájárul a csoportban történő nevelés megvalósításához, és segít a tanulásához szükséges motiváció kialakulásában és fenntartásában.

Normalizáció és participáció elve: olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő, kultúrájukban érvényes

mintákat. Ezek: az emberi méltóság tiszteletben tartása; a napi, heti, éves ritmus kialakítása, tapasztalatok az egyes életszakaszokról; a szexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján. Nemcsak a fogyatékos tanuló hiányzó képességeit kell pótolni, hanem életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességeinek maximumát nyújtva teljes emberi életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalom életében. A normalizáció csak konkrét szociokulturális összefüggésben és a gyermek életkorát tekintve értelmezhető.

Komplexitás, személyiség központúság, szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve: “A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelemben vett oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás. A pedagógiai tevékenység a személyiséget komplexen – minden megmaradt és akadályozott funkciót, a tanuló egyedi szükségleteit egyidejűleg figyelembe véve – közelíti meg. A sokoldalú, komplex fejlesztés, nevelés és oktatás megvalósításának alapfeltétele a szakemberek magas szintű felkészültsége és a teammunka (a szükséges egészségügyi, gyógypedagógiai, pszichológiai és más tudományterületekről eredő ismeretek szintetizálása, integrálása érdekében). A fejlesztés figyelembe veszi a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló élethelyzetét, a múltbeli tapasztalatokat, élményeket, a jelen állapotot és az érintettre váró jövőt: a múltra építve a jelenben a jövőre készít fel. Nem csupán az aktív fejlesztés és képzés számít nevelésnek, ide sorolhatók a részvétel, az átélés, a befogadás, az élmény pedagógiai hatásai is.”

Kooperáció és a tudatosság elve: A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a legtöbb tevékenységben külső segítségre szorulnak, a cselekvés hibátlan és/vagy teljes kivitelezéséhez szükségük van egy partnerre. A gyógypedagógus, a gyógypedagógiai asszisztens és a tanuló együttműködve, közösen vesznek részt a tanítási-tanulási folyamat eseményeiben, egy közösen kitűzött cél érdekében, cselekvésük tervezését és kivitelezését egymástól függően és egymáshoz viszonyítva koordinálják. A kooperáció elve vonatkozik a fogyatékos tanulókkal foglalkozó valamennyi személy (szülők, pedagógusok, segítők, egyéb teamtagok stb.) folyamatos információ- és tapasztalatcseréjére, továbbá együttműködésére. A mindennapos tevékenységek során a fejlesztés alapját képező és az azt átfonó kommunikáció gyakorlása úgy eredményes, ha az elvárások következetesek és egységesek. Az egységes elvárások a tanulók számára könnyebben követhetők, és biztonságérzetüket is növeli.

Differenciálás és individualizáció elve: A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés-oktatás

folyamán megfelelő differenciálásra van szükség. A differenciálás egyik formája az egyéni tanulás, az individualizálás. A tanulás-tanítás az egyéni gyógypedagógiai állapotfelmérés alapján, egyéni (individuális) tanulási terv – egyéni fejlesztési terv – szerint zajlik, amelyben egyénre szabott a célkitűzés, a didaktikai-metodikai elemek kiválasztása, a feladatok megvalósítása és az értékelés. A csoportban differenciáltan zajlik a feladatok gyakorlati megvalósítása. Lehetőséget kínálnak erre a kreatív, a zeneterápiás, a játékfoglalkozások, a közös étkezések, kirándulások, szabadidős és más programok, melyek során a tanulók olyan ismereteket szereznek, olyan képességeket és készségeket sajátítanak el, olyan élményekhez és tapasztalatokhoz jutnak, amelyeknek a szociális kapcsolatok fejlődésére is hatásuk van.

2.2. PEDAGÓGIAI ÉRTÉKEK

Intézményünkre a nyitottság jellemző, olyan szemléletet képviselünk, amely állandó megújulásra képes a gyermekek fejlődése érdekében és újabb szakmai kihívásokhoz keresünk forrásokat és pedagógiai innovatív megoldásokat.

Közös értékeink: csapatmunka, sokoldalúság, rugalmasság, humor, bizalomra építés, képességfejlesztő fókusz, értékközvetítő szerep, partneri viszony, pozitív, barátságos légkör, motiváltság, otthonosság, bejósolhatóság, egymás kölcsönös tisztelete.

A tanulók felé közvetített értékeink: új dolgok iránti nyitottság - a biológiai lét, az emberi élet védelme - a máság tiszteletben tartása, - a demokrácia, az emberi jogok tisztelete - a nemzeti és helyi hagyományok, kultúra tisztelete - a haza szeretete - a szülők, az idősebbek megbecsülése - a környezet védelme, az élővilág változatosságának megőrzése - testi és lelki egészségük.

2.3. CÉLOK

Intézményünk célja, hogy vonzóak legyünk a gyermekek, pedagógusok és szülők számára.

- Célunk a pedagógiai tevékenységhez programot és segédletet nyújtani, mely törekszik képessé tenni a súlyosan, halmozottan fogyatékos tanulókat szűkebb és tágabb környezetük megtapasztaltatására, egyre bővülő megismerésére, saját életük mindennapi élményeinek megélésére és az ezekben való egyre tevékenyebb részvételre, továbbá egyszerű társas kapcsolatok, a kommunikáció kialakítására és fenntartására, aminek eredményeképpen jobb minőségű életet élhetnek az egyéni fejlesztési tervek alapján a sérült funkciók fejlesztése az egyéni lehetőségeik figyelembevételével.
- Kommunikációs csatornák kialakítása, amelyek alkalmasak a fejlesztési feladatok ellátására, nyomon követésére – a tanuló megismert személyes tulajdonságainak

figyelembevételével. A pedagógiai tevékenységek színvonalának emelése, a pedagógusok módszertani repertoárjának bővítése a kompetencia területek mentén.

- Innovatív pedagógiai módszerek bevezetése az IKT eszközök használatával
- Tudásmegosztás a különböző fórumokon.
- A szülői kapcsolattartás szorosabbá tétele a gyermekek egyéni képességeihez mért leghatékonyabb fejlesztés érdekében, a szülők iskolaidőn túli tehermentesítése mentális állapotuk megőrzése, javítása érdekében.
- A gyermekek hatékony fejlesztése érdekében a tanuló megismerésének eredményeit, a fejlesztési terveket, a fejlesztési folyamat eredményeit minden érintett számára – tanuló / gyermek, szülő, a gyermek fejlesztésében résztvevő szakemberek – egyértelmű és érthető folyamatos kommunikáció biztosítása (teammunka).

Célunk továbbá vonzóvá válni és jelen lenni a helyi szervezetekben.

- Tanulóink és családjaik társadalmi integrációjának segítése a szülői alapítványokkal, a szervezetekkel szorosan együttműködve, és a helyi közösségek érzékenyítésével.
- Az iskola értékeinek arculatának megjelenítése digitális csatornákon.

Célunk tanulási eredmények folyamatos javulása.

- Mérési folyamat egységesítése, bővítése (PAC)

2.4. AZ ISKOLÁBAN FOLYÓ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI FELADATAI, ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI; A PEDAGÓGUSOK, OSZTÁLYFŐNÖKÖK FELADATAI

2.4.1. A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA FELADATAI

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek. Az egyes fejlesztési területek céljainak meghatározása és a pedagógiai tevékenység feladatainak összegzése a konkrét nevelési-oktatási helyzetekben rugalmasan, a tanulók egyéni sajátosságainak, a fejlődés egyéni ütemének megfelelően alakul.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulásának és nevelésének kiemelt feladata, hogy

- a tanulók legalapvetőbb szintű megnyilvánulásának értelmes közlésként való felfogása, értelmezése. Egyéni adottságokhoz igazított napi tevékenységet felölelő személyes könyv (Én-könyv) bevezetése.
- tanulók a szükségleteinek és képesség struktúrájuknak megfelelő nevelése, oktatása, fejlesztése

- legnagyobb önállóság elérése a megfelelően kialakított támogató környezetben, a tanuló képességeitől függően a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedésének segítése
- az elvárások egyéni teljesítőképességhez való igazítása, mérés, értelmezés, értékelés, ennek alapján történő rövidtávú és hosszútávú fejlesztés.
- tanuló és a pedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos kialakítása
- cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság
- tevékenységtanulás kis lépésekben, segítséggel
- megfelelő tanulási motiváció kialakítása
- reális énkép, önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése
- autonóm döntéshozatal elősegítése, elismerése
- szociális kapcsolatok kiszélesítése – a fejlesztő nevelés-oktatás keretében a közösségi nevelés mellett kiemelt hangsúlyt kap az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárskapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban
- fejlesztési folyamatba épített ápolási és gondozási tevékenységek, a jó testi és lelki közérzet alapfeltételeinek megteremtése
- információs és kommunikációs technikák és használatuk elsajátításának biztosítása
- nemzeti és európai azonosságtudat kialakulása
- a számukra közelségbe hozható kultúra alapvető fontosságú értékeinek megismerése

2.4.2. A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI TERÜLETEI, ELJÁRÁSAI ÉS ESZKÖZEI

Területek:

- Kommunikáció (alapkompenciák, a tanulás és a gondolkodás kompetenciái, kommunikációs és digitális kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, társadalmi részvétel kompetenciái)
- Mozgásnevelés (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák)
- Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele. A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése (alapkompenciák, a tanulás és gondolkodás kompetenciái)
- Kreativitásra, játéokra, szabadidős tevékenységekre nevelés. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése (alapkompenciák, kreatív alkotás és önkifejezés kompetenciái, munkavállalás kompetenciái)

- Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása (alapkompenciák, társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái, személyes és társas kompetenciák)
- Fejlesztő gondozás – önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, a megfelelő támogató környezetben az egyéni képességszint figyelembevételével a lehető legmagasabb szintű önállóság és önellátás képességének elsajátítása (beleértve a részvétel különböző szintjeit), az emberiség-kielégítés kultúrájának megismerése (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, a tanulás kompetenciái)

Eljárások:

Az intézmény alapdokumentumai alapján, valamint az aktuális törvényi szabályozásnak megfelelően (tanév rendje) elkészítjük a tantárgyfelosztást, és az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások rendjét, az éves munkatervet, csoportok- és a szakmai munkaközösség tervét. A helyi tantervnek megfelelően a teamek a csoportvezetők irányításával elkészítik a témahetekre bontott tanmeneteket.

A szakértő bizottságok szakértő véleménye alapján az első hetekben elkészült mérésekre (PAC-SPAC) alapozva a team és a fejlesztő szakemberek elkészítik a tanulók egyéni fejlesztési tervét. A tantárgyi tartalmakat, és fejlesztés irányát a fenti két dokumentum határozza meg.

A csoportokban folyó nevelő-oktató folyamatot a csoportnaplóban rögzítjük, az egyéni fejlesztő foglalkozások tevékenységeit az egyéni fejlesztési naplókból vezetjük.

A tanulók teljesítményét félévkor és év végén értékeljük, és a szülők bevonásával meghatározzuk a további fejlesztési irányokat.

A szülőknek rendszeresen nyújtunk információt gyermekükkel kapcsolatban.

A teamek félévkor és év végén értékelik a tervben foglalt tevékenységeket beszámoló formájában. Az iskola vezetése az év elején elkészített ellenőrzési terv alapján végzi ellenőrző tevékenységét és értékeli, visszajelez.

Eszközök:

Speciális (tan)eszközeink kiválasztásánál figyelembe vesszük tanulóink állapotát, képességeit, a tantárgyak komplexitását, a cselekedtetésen, szemléltetésen alapuló gyakorlatorientált oktatást. Eszközeink bővítése során nagy hangsúlyt fektetünk az IKT eszközök széleskörű használatára. Kiemelten figyelünk a mozgás és a beszéd fejlesztését támogató eszközök állományának bővítésére. (gyógyászati segédeszközök, kommunikációt segítő eszközök).

2.4.3. A PEDAGÓGUS ÉS A PEDAGÓGIAI MUNKÁT SEGÍTŐK FELADATAI

A pedagógiai munkát végző kollégák (gyógypedagógusok, gyógypedagógiai munkát segítő, csoportvezetők, munkaközösség-vezető) részletes feladatait a Szervezeti és Működési Szabályzat munkaköri leírásai tartalmazzák.

A pedagógiai munkával összefüggő kompetenciákat és azok értékelési szempontjait a Teljesítmény elismerő rendszer tartalmazza.

2.5. A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK

Pedagógiai munkánk kiemelt feladata a komplex személyiségfejlesztés.

Tanulóinknak meg kell tanulniuk elkülöníteni magukat más személyektől, a testséma kiépítése révén meg kell tapasztalniuk testük és – ezzel párhuzamosan – személyiségük határait. Mivel a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a környezet eleinte a másik ember testi jelenlétéként élhető meg, a tágabb emberi, dologi és kulturális jelenségekre tagolódó világ számukra fokozatosan válik megismerhetővé. Ezért a fejlesztő nevelés-oktatás során az egyes tartalmakat koncentrikusan, egymásra építve, egymásra vonatkoztatva és egymásból kifejtve kell tanítani úgy, hogy a tanulók a tágabb környezet megismerése során mindig saját közvetlen tapasztalataikra és a már korábban megismert szűkebb környezetre támaszkodhassanak. Lehetővé kell tenni számukra az eltérő szenzoros modalitások (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) közötti összefüggések megtapasztalását, illetve az ugyanazon modalitások által közvetített eltérő tartalmak elkülönítését. Szükséges, hogy megtanulják felismerni az életük különböző színterein, eltérő időpontokban szerzett tapasztalataik közötti kapcsolatokat, az azonosságokat és különbözőségeket, valamint fontos, hogy megtapasztalhassák az események ok-okozati összefüggéseit.

Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlet szerepeire:

Az a tény, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók személyiségfejlődése jelentősen nehezített, és életük folyamán számos akadállyal kell megküzdeniük, nem változtat azon, hogy a növekedés és érés folyamatában megjelennek azok a szükségletek és igények, amelyek általában az egyes életszakaszok jellemzői. A tanulóknak a gyermek- és pubertáskort, az ifjú- és felnőttkort, végül az időskort jellemző tulajdonságok kibontakoztatásához segítségre van szükségük, hiszen számukra csak igen korlátozottan adóttak a változó életszakaszokkal fellépő szükségletek és igények kielégítéséhez szükséges képességek. Az önállósodás, az autonóm döntéshozatal, a

szociális kapcsolatok kiszélesedése, a párválasztás és a szexualitás világába való belépés a tanulók emberi jogai közé tartoznak. Mivel a kiszolgáltatottság mértéke nem értelmezhető az önrendelkezésre való képesség mutatójaként, a lehető legszélesebb körben – a mindennapi élet helyzeteiben is – biztosítani kell a tanulók számára a választás és önálló döntéshozatal lehetőségét.

A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok:

Intézményünk kiemelkedően fontos feladatának tekinti a személyiségfejlesztést. A tanulók fogyatékoságából adódóan az átlagosnál is hangsúlyosabb a tanulók önmaguk elfogadására való nevelés, valamint a helyes önértékelés kialakítása. Annak megtapasztaltatását a mindennapi helyzetekben kötelezően alkalmazni kell, hogy minden személyiség egyformán értékes és fontos.

A személyiségnevelés feladatai a különböző szintereken:

A különböző foglalkozások, intézményen belüli és kívüli tevékenységek, rendezvényeken való részvétel, ünnepeink eszközei a készségek és képességek kialakulását és fejlődését segítik. Az ismeretek életkori és fejlettségi szinthez igazodó feldolgozása az alapja a világszemlélet, világnézet kialakulásának. Az alapvető követelmények és a ráépülő differenciálás lehetővé teszik, hogy az intézményen belüli és intézményen kívüli tevékenységek (vásárlás piacon, színházlátogatás, állatkerti látogatás, séta a városban, versenyek, rendezvények stb.) és a spontán tapasztalatok együttesen a személyiség kiteljesedését szolgálják.

Minden tanítási nap “reggeli kör”-rel kezdődik, amelyen a tanulók köszöntik egymást, kifejezik hangulatukat, megfigyelik egymást, megbeszélik az időjárást és vidám énekléssel, mondókázással zárul a foglalkozás, amely egyszerre egy jó hangulatú kezdése is a napnak. A “reggeli kör” alatt a tanulók megtanulnak figyelni egymásra, egymást megtisztelve hallgatni vagy éppen kommunikálni. Megérik a szeretetteljes és biztosságot nyújtó nyitott közösséget, mely a személyiségfejlesztés alapja. A sikerélmény a személyiség kibontakozásának és fejlődésének alapvető összetevője minden gyermek számára. A sikerélmény megtapasztalásához egyaránt eszköz az óráközi differenciálás, a gyógypedagógusok fejlesztő munkája, az asszisztensek fejlesztő gondozása.

Az egyéni és a csoportos fejlesztések sikerélményhez juttatja a tanulókat, önmagukról pozitív élményekhez juthatnak, átélhetik az „én csináltam, én alkottam” énerősítő élményét.

Intézményünkbe lehetőség van ünnepeken való szereplésre, egyéb belső és külső rendezvényeken való fellépésre. Ezek az események önbizalom-fejlesztő és közösségépítő alkalmak is egyben.

A testi és lelki fejlődés összhangját, az esztétikus mozgás és a művészetek komplex személyiségfejlesztő hatását teremtik meg a játékos, mozgásos foglalkozások.

A személyiségfejlesztés szempontjai az értékelésben:

A tanulókat rendszeren értékeljük, az értékelés szóban történik, egyénre szabott jutalmazási módokkal. Az értékelés során is alkalmazzuk a totális kommunikáció adta lehetőségeket: testjelek, gesztusjelek, tárgyak, képek, metakommunikatív jelzések használatával. Elsősorban a pozitívumok megerősítése történik, de a negatívumok visszajelzése is megtörténik. A tanulókat félévkor és év végén írásban is értékelik a pedagógusok. Az értékelés kitér a tanuló elért eredményeire és javaslatokkal él a jövőre való tekintettel.

2.6. A TELJESKÖRŰ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK, EGÉSZSÉGNEVELÉSI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI ELVEK

Intézményünk elköteleződése a környezeti nevelés terén

A környezet és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. A természet, a környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életről sem, mivel az ember a természet része. Az ember által okozott természeti, környezeti szennyezések károsan hatnak saját szervezete működésére, környezetünk védelme viszont saját szervezetünk védelmét is jelenti. Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket és programjainkkal a tanulók és szüleik egészségtudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk. A külső és belső terek hangulatosabbá tételét is célozza a növények jelenléte és fontos tudást jelent a róluk való gondoskodás. Munkatársaink figyelnek az intézmény energia- és vízfelhasználására, csökken a keletkezett hulladék mennyisége, melynek java részét szelektíven gyűjtjük. Ezekre tanulóinkat is ösztönözzük. Csoportfoglalkozásaink, témaheteink anyaga valamennyi tantárgy esetében tartalmazza az egészséges életmódra, valamint környezettudatosságra nevelés elemeit: pl: egészséges ételek készítése, napi mozgás a friss levegőn, növények gondozása, növények és állatok megfigyelése, tisztelete.

Hosszú távú pedagógiai célok a fogyatékból adódó korlátokon belül

- az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése
- rendszerszemléletre nevelés
- holisztikus szemléletmód kialakítása
- fenntarthatóságra nevelés
- a környezetetika hatékony fejlesztése

- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia kialakítása
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- ismeretek és készségek kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát.
- helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség
- globális összefüggések megértése
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás
- a családi életre nevelés fejlesztése
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

Honvédelmi intézkedési terv

Intézményünk rendelkezik honvédelmi intézkedési tervvel, amely a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szól, amely 2011. évi CXIII. törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII.22.) kormányrendelet 22. § (1.) bekezdés alapján szabályozza a különleges jogrend idején végrehajtandó intézkedéseket.

2.7. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Intézményünkben minden tanuló kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű 6-23 éves korú, ezért pedagógiai tevékenységünk teljes mértékben erre a csoportra irányul.

2.7.1. HÁTRÁNYOS ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK

„Hátrányos helyzetű gyermek: az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

1. a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontjában a gyermeket együtt nevelő mindkét szülő, a gyermeket egyedül nevelő szülő, illetve a családbafogadó gyám legmagasabb iskolai végzettsége alapfokú – (alacsony iskolai végzettség, melynek igazolása a kérelmen megtett önkéntes nyilatkozattal történik)
2. a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontjában a gyermeket nevelő szülők bármelyike vagy a családbafogadó gyám a szociális törvény szerinti aktív korúak ellátására (foglalkoztatást helyettesítő támogatás vagy rendszeres szociális segély) jogosult vagy a kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként tartotta nyilván a munkaügyi központ – (alacsony foglalkoztatottság, melynek fennállását az eljáró hatóság ellenőrzi)
3. a gyermek szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben, vagy az eljárás során felvett környezettanulmány szerint félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek – (elégtelen lakókörnyezet, illetve lakáskörülmény)”

Halmazottan hátrányos helyzetű gyermek: az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében fenti három körülmény közül (alacsony iskolai végzettség; alacsony foglalkoztatottság; elégtelen lakókörnyezet, lakáskörülmény) legalább kettő fennáll. (1997. évi XXXI. törvény)

Az illetékes önkormányzat által megküldött határozatok alapján tartjuk nyilván a hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű tanulókat. A törvényi előírásoknak megfelelően a velük kapcsolatos intézkedéseket ez alapján végezzük el.

Gyermekvédelmi feladatok

A fejlesztő iskolai csoport gyermek – és ifjúságvédelmi feladatai körében

- a közoktatásról szóló 2011. évi CXC. törvény;
- a nevelési - oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012. EMMI rendelet;
- valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény ide vonatkozó rendelkezései szerint járunk el;

A tanulócsoporthoz pedagógiai munkát végző munkatársai közreműködnek a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában és megszüntetésében.

Az intézmény – gyermek és ifjúságvédelmi feladatai körében – közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében. Ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más

személyekkel (iskolaorvos, védőnő) és hatóságokkal. Amennyiben a gyermeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a szociális segítőtől, gyermekjóléti szolgálattól.

2.7.2. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK:

Intézményünkben minden tanuló kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű 6-23 éves korú, ezért pedagógiai tevékenységünk teljes mértékben erre a csoportra irányul. Fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolánkban szegregáltan nevelünk sajátos nevelési igényű, súlyosan halmozottan fogyatékos, valamint autizmus spektrum zavarral küzdő tanulókat.

2.8. A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEL, AZ ISKOLA SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS FELADATOK

Kapcsolataink partnerintézményeinkkel:

Intézményeink az alapítás óta eltelt időben jelentős partnerhálózatot alakítottak ki. Jó és intenzív a kapcsolatunk a városban működő önkormányzati fenntartású szociális intézményekkel, valamint civil csoportokkal és az oktatási intézményekkel.

Belső kapcsolataink:

- Iskola Alapítvány intézményei
- Ments-Vár Közhasznú Alapítvány
- Ezüstkapocs Közhasznú Alapítvány

Külső kapcsolataink:

- Más intézményfenntartók oktatási intézményei (iskolák, óvodák)
- Városi Támogató Szolgálatok
- védőnői szolgálat
- régióon belüli nappali szociális intézmények;
- Marcali Szociális és Egészségügyi Központ Család-és Gyermekjóléti Központ
- Nemzeti Fogyatékoságügyi és Szociálpolitikai Központ
- Somogy Megyei és Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat és Szakértői Bizottság, valamint ezek helyi Nevelési Tanácsadói
- Mozgáskorlátozottak Egyesületének helyi szervezetei;
- Vakok és Gyengénlátók helyi szervezetei;

Egészségügyi szervezetekkel kötött kapcsolataink:

- Neurológus szakorvos, aki ellenőrzi az agykárosodással rendelkező vagy más - *neurológiai kórképben szenvedő* – gyermekeket;
- Ortopéd szakorvos, aki vizsgálja a gyermekek mozgásállapotát, felírja a szükséges segédeszközöket és elvégzi az esetleges műtétet. Mindkét orvos konzultál a szakemberekkel, előírja a szükséges terápiát.
- Ortopédiai műszerész, segédeszközt gyártók és forgalmazók, akik elkészítik a segédeszközöket, annak viseléséről a szülőt, s közvetve a gyógypedagógust is tájékoztatják.
- Gyermekpszichiáter szakorvos, aki ellenőrzi és segíti a problémás viselkedésű gyermekek nevelését, orvosi ellátását.
- Iskolaorvosi szolgálat

Az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

A gyermek elsődleges és meghatározó nevelési színtere a család. Az iskoláé a kiegészítő szerep, a nevelési hiányosságok pótlása. A szülő - pedagógus kapcsolatában érződnie kell, hogy minden a gyermek fejlődése érdekében történik, és ebben elsődleges partner a szülő, még abban az esetben is, ha a nevelési szokások eltérnek a kívánatostól.

A kapcsolatban éreztetni kell:

- az empatikus hozzáállást;
- a segítő szándékot;
- az egymás mellé rendeltséget;
- a kölcsönös tapintat kötelezettségét;
- az információk intimitásának voltát;
- a kölcsönös nyitottság szükségességét;
- a folyamatos és szükséges információ átadás kötelezettségét.

A tanulói személyiség fejlesztésére irányuló nevelő-oktató munka egyrészt a nevelők és a tanulók közvetlen, személyes kapcsolata révén valósul meg, másrészt közvetett módon, a tanulói közösség ráhatásán keresztül érvényesül, melyhez elengedhetetlen a szülői közösség aktív részvétele.

Mindez az intézmény szereplőinek – *a tanulóknak, a pedagógusoknak, a szülőknek* – hatékony együttműködéséhez kötött, s egyes pedagógiai feladatok megvalósítása révén érhető el.

A pedagógusok:

- képesek legyenek kollégáikkal, a szülőkkel, de főleg a tanulókkal a mindennapos kapcsolattartásra, vegyék észre gondjaikat, hallgassák meg véleményüket, javaslataikat;

- rendelkezzenek alkalmazható és ténylegesen is alkalmazott kommunikációs-, döntési-, szervezési- és elemzőképességgel;

Az intézmény feladata:

- kialakítani a kapcsolattartás kommunikációs csatornáit és azok hatékony működtetésének feltételeiről gondoskodni;
- a pedagógusok és a tanulók valamint a szülők között a nevelési tartalmak alakítása vonatkozásában a folyamatos érintkezés lehetőségeit megteremteni (*szülői és szakmai fórumok*);
- a hatékony kapcsolattartás, továbbá a közösségformálás
- a tanulók fejlesztés céljait szolgáló pedagógusképzési formákat találni és ezeket anyagi lehetőségeknek megfelelően kezelni a továbbképzési és beiskolázási tervek kialakításánál;

Annak érdekében, hogy a szülők (*gondviselők*):

- mindenkor bizalommal fordulhassanak véleményeikkel, javaslataikkal vagy problémáikkal a pedagógusokhoz;
- kapjanak támogatást a problémáik megoldásához;
- együttműködhessenek a pedagógusokkal a gyermekük nevelésében;

Az intézmény feladata:

- a partnerközpontú hálózat kiépítése a szülőkkel, az érintettek neveléssel kapcsolatos kérdések megvitatásának folyamatába való minél szélesebb körű bevonásával;
- vezetői tájékoztatás a szülői összejövetelek alkalmával;
- a szülőkkel való találkozás alkalmával a családi nevelés és a gyermek pozitívumait erősíteni, őszinte légkört kialakítani, hogy a szülő elmondhassa a véleményét;
- a szülők bevonása az intézmény különféle programjaiba;
- szülőkkel való digitális kommunikációs kapcsolattartás

A tanulói közösségek fejlesztésével kapcsolatos kiemelt preferenciájú pedagógiai feladat az intézményi közösség egyéni arculatának, hagyományainak kialakítása. Ennek keretében a tanulói közösségre jellemző, az összetartozást erősítő erkölcsi, viselkedési normák, formai keretek és tevékenységek rendszeressé válásának kialakítása, ápolása. Gyógypedagógiai támogatás kiindulási pontja a fejlődő és kibontakozó ember; az alapkompentenciák közül a mozgás kiemelt jelentőségű, mert az alapozza meg a többi kompetencia kibontakozásának lehetőségét. A kiscsoportos és egyéni foglalkoztatás az egyéni képesség- és készségfejlesztéskor indokolt. Biztosítani kell azonban, hogy

a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák.

**2.9. A TANULÓ – SZÜLŐ – PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK ÉS KAPCSOLATTARTÁSÁNAK
LEHETŐSÉGEI, ESZKÖZEI**

**2.9.1. A TANULÓK, A SZÜLŐK ÉS A PEDAGÓGIAI MUNKÁT VÉGZŐK KÖZÖTTI
KAPCSOLATTARTÁS FORMÁI**

Tanulóink kommunikációs képességei állapotukból adódóan korlátozottak. Ezért a kapcsolattartás formái is ehhez igazodnak. Nagyon lényeges a napi kapcsolattartás a szülőkkel, a fogyatékos gyermeket nevelő családjainkkal.

<i>Célkitűzések</i>	<i>Feladatok</i>	<i>Kritériumok</i>
A nevelő és oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők és a tanulók, intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítása. Az intézmény vonzóvá válása a helyi közösségek és szervezetek között.	<i>a partnerközpontú hálózat kiépítése</i>	közös gondolkodás, a felelősség vállalása.
Tanulóink többsége különböző társadalmi és természeti környezetből érkezik. Ezért fontos a szülői közösségek kialakítása és fejlesztése. Vannak hátrányos helyzetű, csonka családból érkező	a környéken lakók segíteni tudnak minket: - környezetünk ápolásában, tisztántartásában, - programjaink megvalósításában. Az iskola segítséget adhat:	Ki kell alakítani az iskola és a környéken lakók barátságos,

tanulóink, az ő érdekeiket nehéz feladat összefogni. Célunk az intézményt vonzóvá tenni a szülők, a pedagógusok és a gyermekek számára egyaránt.	- rendezvények megtartásához, - a fenntartható környezet kialakításához - akciók, kulturális- és sportprogramok szervezéséhez.	kölcsönös segítségnyújtáson alapuló kapcsolatát.
Beszoktatás: A folyamat hatékonyságának növelése, a szülő segítségével. Időtartamát a gyógypedagógus határozza meg a szülővel egyetértésben. A beszoktatás több szintéren történik.	A gyermek megismerése. Otthoni szokások megismerése, átvétele, pontos értelmezése. A gyermek biztonságérzetének növelése bejósolható, jól strukturált környezet kialakításával. Szociális kötődés fejlesztése – leválás a szülőről.	A fejlesztő iskolában kizárólag a szülővel közösen és fokozatosan valósítható meg a beszoktatás. Nagyon fontos, hogy a csoportszobán kívüli helyiségek <i>(egyéni és kiscsoportos fejlesztő helyiségek, tornaterem, udvar)</i> megismerésekor is jelen legyen a szülő, mindaddig, ameddig ezt a pedagógus és a gyermek igényli.
A szülők szervezett együttműködése törvény adta jogaik és kötelességeik érvényre juttatására.	<i>Szülői munkaközösség (SZMK)</i> - dönt saját szervezeti és működési rendjéről. - feladata az iskolai és családi nevelés összehangolása, vélemények és javaslatok közvetítése az iskola felé,	Az iskola életének ne csak szemlélői, hanem aktív résztvevői legyenek a szülők.

Diákönkormányzat: A fejlesztő nevelés-oktatás jellegéből adódóan nem működik.	- az intézményt segítő kezdeményezések, munkák szervezése; - mozgósítás az intézmény rendezvényeire; - pályázatok írása; - szülők közötti kapcsolattartás; - a gyermekek érdekeit, jogait a szülői érdekképviselő juttatja érvényre	
Szülői értekezlet Az iskola és a család pedagógiai törekvéseinek összehangolása.	A szülők és a pedagógusok közös véleményalkotásának, javaslattételének fóruma, mely az egész fejlesztő iskolát, illetve csoportot érinti.	Legyenek tájékozottak a szülők gyermekük csoportjával kapcsolatban.
Fogadóóra Legyenek tájékozottak a szülők gyermekükkel kapcsolatban. Kapjanak használható segítséget a gyermek problémáinak megoldásához. A szülők nevelő munkájának intenzívebbé tétele.	A személyre szabott információ csere, segítségadás, tanácsadás, javaslattétel, döntés-előkészítés. Történetnek (<i>hasonló módon a nyílt napokhoz</i>) a szülő kérésére, a pedagógusok javaslatára.	A fogadóórák időpontjait minden esetben előre egyeztetni kell
A tanuló körülményeinek objektív megismerése.	Szükség esetén a pedagógus, a pedagógiai munkát segítő kollégával – indokolt esetben	A látogatás hatása úgy befolyásolja a szülőket,

	családgondozóval – <i>családlátogatásra</i> megy. Lehetőség nyílik környezettanulmány végzésére, amikor a következőket vizsgáljuk: szociális helyzet, a tanuló helye a lakásban; családi légkör, a gyermek helyzete a családban nevelési elvek, konkrét nevelés; szabadidő eltöltése; a biztonságos környezet meglétének vizsgálata a család véleménye az iskoláról, a pedagógusokról; a gyermek iskolai munkájának támogatása a szülő részéről;	hogyan tudatosuljanak bennük nevelési feladataik, s a család életében megvalósuljanak az eredményes nevelés feltételei.
Az iskola és a család közti naprakész kapcsolattartás.	<i>Szóbeli / Írásbeli, infokommunikációs eszközzel történő tájékoztatás</i> - heti munkáról; - szülői kérések, közlések; - egészségügyi megjegyzések;	Fontos, hogy a mindennapi eredményekről, problémákról állandó tájékoztatás történjen mind a szülők, mind a pedagógusok részéről. Fontos a szükségletekkel kapcsolatos információ átadása is <i>(pl.: az esetleges gyógyszerhatás várható következményének jelzése, amely a gyermek viselkedését, figyelmét befolyásolhatja).</i>

		Tisztában legyenek azzal, hogy a pedagógusokat a szülőkkel azonos célok vezéreltik.
A szülők számára biztosítsuk, hogy megismerjék gyermekük iskolai körülmények közötti tevékenységét, viselkedését. (Célja a gyermek közösségben való megnyilvánulásainak, kapcsolatainak, tevékenységformáinak megismertetése a szülőkkel).	Nyílt napok szervezése a szülőknek	Gyermekekük megítélése reálisabb legyen. Fontos mutató számunkra a részvételi arány.
Ünnepek, megemlékezések, kirándulások, kulturális események, hagyományok ápolása az integráció elfogadásának egyik eszköze lehet (Célja, hogy teremtsen oldott hangulatú találkozást a tanulók, szülők és a nevelőtestület között).	További programjaink: farsang; anyák napja; karácsony; kirándulások; séták évszakonkénti játszóház; sport- és egészségnap;	pl. a családok problémáinak, értékrendszerének, nevelési elveinek kölcsönös megismerésére. A közös programok erősítsék meg a sokoldalú kapcsolatot. A szülők érezzék a pedagógus gondoskodását, megértését, szeretetét gyermekük iránt.

2.9.2. NEVELŐTESTÜLETEN BELÜLI KAPCSOLATTARTÁS

Az intézmény éves munkatervében kijelöljük a szakmai napokat, amelyek a nevelőtestület szakmai fejlődését segítik elő.

A nevelőtestületi értekezlet a vezetőség és a tantestület közötti, illetve a tantestületen belüli kommunikáció legfőbb eszköze. Ezen kívül vannak az évnyitó és tanévzáró értekezletek. Az éves munkatervben meghatározott időpontban félévi értekezletet is megtartásra kerül. A hirtelen felmerülő aktuális kérdések megbeszélésére a szünetekben, rövidebb értekezleten van lehetőség.

Az esetmegbeszéléseken kerül sor az egyéni elbírálást igénylő gyermekekkel kapcsolatos problémás viselkedésekkel kapcsolatos megoldások átgondolására. Fontos színtere az együttműködésnek a gyermekek szinkronban történő, azonos elvárásokat támogató fejlesztéséhez a gyógypedagógusok és a gyógypedagógiai munkát segítők együttműködése. Ez többek között kiterjed az egyéni fejlesztési tervek közös összeállítására, a taneszközök meghatározására, a fejlesztési stratégia kialakítására, módszerek megválasztására.

Munkaközösségi értekezleteket is havonta legalább egyszer tartanak a tagok. Az iskola vezetése a munkaközösség-vezetőkön keresztül tartja a kapcsolatot az alkalmazottakkal. A munkaközösség az iskola oktatási és nevelési feladatainak egy-egy részterületén végzett munkát szervezi és ellenőrzi. (Feladataik közé tartozik például a közös szervezésű intézményi programok lebonyolítása). A folyosói faliújságon hívják fel a kollégák figyelmét fontos iskolai programokra és tájékoztatnak határidőkről, kérésekről.

A teljes iskolát megmozgató ünnepélyek, rendezvények szervezői gondoskodnak arról, hogy az összes érintett időben megkapja az esemény pontos forgatókönyvét, ezzel is segítve az összehangolt szervezést.

A kapcsolattartás formái és rendje: A kollégák a kapcsolatot egymással személyesen, napi találkozások alkalmával, digitális eszközök segítségével, közösségi csoportokban, valamint ímélben is tartják. A formális kapcsolattartási módok valamint az informális kapcsolatok, a közös szemlélet, az azonos értékrendek mentén való gondolkodás, szorosan összefüggenek.

A fontosabb kérdésekről az igazgató, vagy annak helyettese emailben tájékoztatja mindhárom telephely dolgozóit. Rendkívüli helyzetben, amennyiben a személyes kapcsolattartás nem megoldható, virtuálisan történhetnek a megbeszélések, értekezletek.

2.10. A FELVÉTEL ÉS AZ ÁTVÉTEL SZABÁLYAI

A fejlesztő nevelés-oktatásban azok a súlyosan-halmozottan sérült gyermekek részesülnek, akiket a Somogy, illetve Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottság vagy a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság, Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat arra jogosult intézményének szakvéleménye erre a képzési formára javasol. A szülőnek szabad iskolaválasztási joga van, de a köznevelési törvény alapján a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési – oktatási intézménybe írassa be.

Ők azok a tanulók, akik értelmi képességeik súlyos, tartós akadályozottsága miatt az SNI tanulók iskolai oktatásának irányelvében leírtaknak, illetve a tantervben megfogalmazott követelményeknek – a különböző egyéni megsegítési stratégiák ellenére – sem képesek minden téren megfelelni, s eredményes fejlesztésük elsősorban különféle egyénre szabott terápiás fejlesztő eljárások segítségével valósítható meg. Az átvételről az intézményvezető dönt, a tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van.

A tanulói jogviszony megszűnése

A fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolából a tanulók szülői kérésre, Szakértői Bizottsági javaslattal kerülhetnek át más intézménybe. A tanulói jogviszony egyéb esetekben a köznevelési törvényben meghatározott tankötelezettségi korhatár elérésével szűnik meg, azaz 16 évesen, de tanulmányait a Szakértői Bizottság véleménye alapján - szülői kérésre - 23 éves koráig folytathatja a tanuló.

A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét.

2.11. AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS ISKOLAI TERV

Mindenkinek kötelessége – a tőle elvárható módon – segítséget nyújtani és a tudomása szerint arra illetékes egészségügyi szolgáltatót értesíteni, amennyiben sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot fennállását észleli, illetve arról tudomást szerez.” (1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről)

“Az elsősegélynyújtás olyan beavatkozás, amelyet hirtelen egészségkárosodás esetén annak elhárítása vagy a további állapotromlás megakadályozása érdekében végez az észlelő személy. Legfontosabb szerepe, hogy helyes alkalmazásával lehetővé válik az idővesztés minimálisra csökkentése, mely a maradandó egészségkárosodás nélküli túlélés alapvető feltétele.”

Dolgozóink nagyon magas létszámban rendelkeznek elsősegélynyújtási ismeretek tanfolyami végzettséggel. Erre a Magyar Máltai Szeretetszolgálat nagy gondot fordít a továbbiakban is. A komorbid állapotokhoz igazodó speciális protokollokat dolgozunk ki. (epilepszia protokoll). Törekszünk arra, hogy a tanulóinknak megtanítsuk, hogy jelezzék, ha egészségi állapotukban változás, romlás következik be.

3. AZ ISKOLA HELYI TANTERVE

3.1. HELYI TANTERV TÖRVÉNYI MEGFELELÉSE

A törvényi szabályozásnak megfelelően (2011.évi CXCV. Nemzeti Köznevelésről szóló törvény) fejlesztő nevelés oktatást végző iskolánkban „A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei” alapján szervezzük az oktató-nevelő munkát, melyet a HELYI TANTERV szabályoz.

3.2. A HELYI TANTERV TANTÁRGYAI, TARTALMAI

Óraszámok tekintetében igazodunk a Köznevelési törvényben foglaltakhoz, miszerint „a gyermek egyéni képesség- és készségfejlődése határozza meg, hogy a heti óraszámából milyen arányban vesz részt egyéni és milyen arányban, csoportos foglalkoztatásban.” A kötelező heti óraszám 20 óra, mely egyéni és csoportos foglalkozásokból tevődik össze.

CSOPORT - FOGLALKOZÁSOK	HETI ÓRASZÁM (csoportos)	HETI ÓRASZÁM (egyéni)
REGGELI KÖR	5	-
<i>fejlesztő gondozás, személyi higiéniá</i>	-	-
<i>érzelmi és szociális nevelés</i>	-	-
SZŰKEBB – TÁGABB KÖRNYEZET	4	-
<i>érzékelés – észlelés – kognitív</i>	-	-
<i>kommunikáció</i>	-	-
<i>kreativitásra nev.: zene, mese, báb</i>	-	-
<i>életvitel, önkiszolgálás</i>	-	-
MOZGÁSNEVELÉS	4	-
ÁBRÁZOLÁS – ALAKÍTÁS	4	-
<i>kreativitásra nevelés</i>	-	-
JÁTÉK ÉS SZABADIDŐ	3	-
<i>játék és szabadidős tevékenység</i>	-	-
<i>hittan</i>	-	-
Kommunikációfejlesztés / logopédia	-	1 – 2
Mozgásnevelés/ gyógymasszázs	-	1 – 2
Speciális terápiák	-	1 – 2
Komplex gyógypedagógiai fejlesztés	-	1 – 2

A fenti táblázat az intézményi keretóraszámokat tartalmazza, telephelyenkénti egyéni eltérések az éves munkatervben kerülnek meghatározásra.

3.2.1. REGGELI KÖR

Fejlesztő gondozás

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megvalósításának elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az alapvető biológiai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és a segítő munkatárs kiszélesítheti a tanulók élményhorizontját, segíthet stabilizálni szociális kapcsolataikat, és színteret adhat a szituációhoz kötött tevékenységtanulásnak, gyakorlásnak. A fejlesztő gondozás során alakul ki az érzelmi kötődés, az elemi szociális kapcsolatok, a kommunikáció, valamint az én, a személyes identitás első körvonalai. Az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmával mindig kommunikációval kell kísérni a cselekvést, a folyamatot komplex – egyénre szabott –, totális kommunikációs jelzésekkel kísérve a szokások kialakítására kell törekedni. A rituálék és szokások segítik a tanulókat a szituáció felismerésében, ami az adekvát együttműködés feltétele.

Célok:

- önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés:
  - az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az önellátás szintjének emelése
  - a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése
  - a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása
  - az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása.

Feladatok:

- a kiválasztási folyamatok (vizelet- és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés
- a testápolás, mint örömet adó élmény: a külső segítség elfogadása, az együttműködés kialakítása, az alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyzás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás), a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása
- az öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és az önállóságra nevelés
- az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

- az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása

Érzelmi és szociális nevelés

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

Célok és feladatok:

- az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása
  - az anyáról való leválás kísérése, segítése
  - az emberi viszonyok kialakításának segítése
  - különböző élethelyzetekre adott érzelmi reakciók gazdagítása, differenciált érzelmek kifejezésének tanítása (tetszik - nemetszik, szeretem - nem szeretem, fájdalom, félelem, büszkeség, szomorúság, lelkesedés, öröm stb.)
- az „én” pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása
  - a tanulók minden megnyilvánulását énjük kifejeződésének kell tekinteni, és ügyelni kell arra, hogy szubjektív szükségleteik megértésre, felelősségteljesen kielégítésre kerüljenek
  - a tanuló néven szólítása
  - a saját testiség megélése és az én megtapasztalásának segítése
  - az én megélése az önindított mozgásban és a passzív mozgítás során keletkező élményekben
  - a környezet aktív felfedezésének (explorációs tevékenység) segítése
- kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése
  - az örömteli szociális kapcsolatok (pl. közös játék, mindennapi testápolás során) megtapasztalásának elősegítése
  - a spontán kapcsolatfelvétel alkalmainak megteremtése
  - a szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése

- a tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése
- a közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása
  - a figyelemfelkeltés lehetőségének biztosítása
  - az üdvözlés formáinak tanítása
  - a kommunikáció közbeni érdeklődés fenntartásának segítése (pl. gyakori visszajelzés hangjelzéssel, szempillantással, egyéb metakommunikatív eszközzel stb.)
  - az érzelmek kinyilvánításának segítése, a konfliktusok kezelése
  - csoporton belüli aktivitás ösztönzése
- a közösségben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása
  - a közösségi alkalmakon való aktív részvétel segítése
  - a megfelelő kapcsolatteremtés formáinak kialakítása (különbség az ismerősökkel és idegenekkel való kapcsolat között)
  - a tágabb világban való viselkedés szabályainak elsajátítása

A foglalkozás további céljai és feladatai, ünnepek

További célok:

- a közösen eltöltendő idő jó hangulata, ráhangolódás a heti témára
- közösségi szokások, szabályok megismerése és gyakorlása
- zenei élményszerzés, zenehallgatás, éneklés megszerettetése
- zenei hallás fejlesztése, ritmusfejlesztés; mozgásfejlesztés
- tér, téri irányok megtapasztalása

Feladatok:

- nyugodt, kellemes légkör teremtése
- megfelelő testhelyzet biztosítása
- a beszédértés fejlesztése
- manipuláció fejlesztés
- hangadásra való bátorítás

Ünnepeink:

A tanév rendjébe illeszkedő ünnepeknek (Advent, Karácsony, Farsang, Március 15, Húsvét, Anyák napja, Kenyérszentelő) lényeges szerepük van a csoport mindennapjaiban. Amellett, hogy hosszú távon az időbeli tájékozódást segíthetik, olyan közösségi alkalmak, melyek a gyermekek szociális készségeit is fejlesztik, melynek során számos tanuló számára lehetségessé válhat, hogy a kultúra

alapvető fontosságú értékeit, annak számukra közelségbe hozható részeit megismerjék és megértsék.

Az ünnepeket a heti témák között projekthét formájában tervezzük.

A gyermekek születésnapját is megünnepeljük, mely a közösségi alkalmon túl a normalizáció elvének érvényesülését segíti elő, valamint hatással van a személyiség érzelmi – szocializációs területére is. A gyermekek idővel megismerik a születésnaphoz kapcsolódó rituálét, amely azt jelzi számukra: Ma különleges nap van, ma valakit megünneplünk.

Tananyag - Témakörök

Tananyag – Témakörök	Módszerek	Felhasznált eszközök
♦ jelenlévők – hiányzók kiválasztása fénykép alapján (gyerekek – felnőttek nevei) ♦ köszöntés, üdvözlés, köszönési formák ♦ időjárás megfigyelése ♦ közös éneklés hangszerrel kísérése ♦ ünnepek, évszakok, heti témák versei, énekei ♦ érzelmek kifejezése ♦ a közösséghez való tartozás élménye ♦ saját név hallatán reagálás ♦ a név érthető közlése ♦ rátekintés a megnevezett személyre ♦ rámutatás a megnevezett személyre ♦ énekek, mondókák felismerése	logopédiai módszerek beszélgetés, éneklés alternatív kommunikációs technikák bazális kommunikáció	fényképek gyermekdalok, mozgással kísért mondókák, énekes gyermekjátékok kommunikációs kártyák

♦ énekekhez, mondókákhoz tartozó mozgássorok ismerete ♦ gyermekjátékok, énekes körjátékok szabályainak ismerete ♦ szociális kapcsolatok kialakítása ♦ kapcsolatfelvétel, és - tartás ♦ figyelemfelkeltés, és - felhívás ♦ kommunikációra való felkészítés ♦ alapvető kommunikációs szabályok betartása ♦ szemkontaktus felvétele; ♦ mimika megfigyelése ♦ hangszerek felismerése, megnevezése, megszólaltatása ♦ egyszerű ritmusok követése ♦ ritmusérzék fejlesztése ♦ ritmushangszerek használata ♦ hangszerkészítés termékekből	bemutató, játékosság motiválás	fényképalbum tükör hangszerek: csörgődob, cintányér, maracas, dob, triangulum

♦ énekek, mondókák ritmusának, mozgással, hangszerrel történő egyszerű kísérése ♦ állatok hangjának utánzása ♦ időjárási jelenségek hangjának utánzása ♦ időjárás megtapasztalása bőrérzékeléssel közvetlenül (hőmérséklet, eső, szél, hó) ♦ helyes testhelyzet felvétele ♦ helyes légzés kialakítása ♦ száj körüli izmok átmozgatása ♦ beszédértés, hang irányába fordulás ♦ igen/nem jelzése szemmozgással ♦ térbeli elhelyezkedésünk a foglalkozás során – téri irányok, viszonyok (Mellettem, velem szemben ki ül?) ♦ fényképalbum készítése ♦ beszélgetés a gyermekek fejlődéséről, kiskori fényképek nézegetése	zeneterápia módszerei korrigálás bazális terápia	állatok képei évszakkártyák

♦ a különböző életkorok jellemzőinek megjelenítése, utánzása ♦ a másik kezét megfogni és figyelni, hogy ne szakadjunk el ♦ mozdulatok megfigyelése (mozdulatokkal kísért énekek, mozgásos játékok) ♦ emlékezés ♦ “Kit köszöntöttünk már és még kit nem?”; “Kinek nem énekeltük még a nevét?”; valaki hiányának a felismerése ♦ élmények felidézése ♦ cselekvés felidézése	megfigyelés mozgásra készítés	babzsákok, pozicionáló párnák

3.2.2. SZŰKEBB – TÁGABB KÖRNYEZET

Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzik magukat, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágítása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával.

Ebből eredően az oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

Célok és feladatok:

A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése:

a) A külvilág felé fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése:

- közös irányultság egy közös világra: olyan élmények biztosítása, amelyek felkeltik érdeklődését, és amelyekre pozitív módon reagálhat
- ösztönzés az aktivitásra, a külvilág aktív felfedezésére: Az aktivitásra ösztönző környezet kialakítása figyelemfelkeltő és könnyen mozdítható, működésbe hozható eszközök használatával valósítható meg.
- a szenzoros funkciók fejlesztése: Szükséges minden érzékelési terület (látás, hallás, tapintás, mozgásérzékelés, kinesztetikus és propioceptív érzékelés [különböző testrészek testhez viszonyított helyzetének érzékelése], szaglás és ízlelés stb.) fejlesztése a következő szinteken: figyelem, érzékelés, észlelés, differenciálás, emlékezet, szerialitás.

A szenzomotoros funkciók fejlesztése történhet:

- a bazális stimuláció vagy más, a tanuló szükségleteinek megfelelő koncepció, módszer és eszköz alkalmazásával;
- cselekvésbe ágyazottan, felhasználva a mindennapi tevékenységek adta alkalmakat (például a szaglás és az ízérezékelés fejlesztése, az ízekre való figyelés, a különböző ízek, szagok, illatok megkülönböztetése, az ezekre való visszaemlékezés természetes helyzetben, étkezés és evésterápia során is)
- különféle akusztikus ingerekkel a zeneterápia eszköztárának alkalmazásával

- A taktilis érzékelés a bazális terápia eszközeivel, cselekvésbe ágyazottan minden manipuláció során fejlesztendő (a tanulók figyelmének felhívása a tapintott anyag minőségére, felületére, hőmérsékletére). A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy a tapasztaltakat eddigi emlékeikkel összehasonlítsák.
- A propioceptív és a kinesztetikus észlelés témakörét a mozgásnevelés tartalmazza, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy a saját test helyzetének és mozdulatainak érzékelése és érzékeltetése a mindennapi tevékenységek során is folyamatosan megtörténhet (öltözködés, tisztálkodás stb.).

b) Az önindított, célirányos, akaratlagos mozgás elősegítése és annak következményei:

- a szenzoros és a motoros működések összekapcsolása: az érzékelés és a mozgás (például a látás, a nyúlás és a fogás, a hang irányába fordulás vagy a hangforrás keresése) összerendeződésének elősegítése
  - a tér felfedezésének elősegítése: minél többretű térbeli tapasztalat megszerzésének biztosítása
  - az idő strukturálásának elősegítése
  - a természeti világ megismerése
- A szemiotikai funkciók (a jelek és jelenségek értése és megértése) megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése
  - az utánzás tanítása, utánzásra késztetés
  - szimbolikus játékok alkalmazása
  - a rajzolás elősegítése, a rajz fejlesztő hatása: a „nyomot hagyni a papíron”, mint örömszerző tevékenység
  - a szóbeli – vagy alternatív és augmentatív eszközökkel segített – önkifejezés célja, hogy a tanuló saját világát leírhasse, gondolatait megjeleníthesse, s környezete felől érdeklődhessen
- Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése átmenet a ténylegesen elvégzett cselekvés és a csak fejben végzett értelmi műveletek szintje között
  - a téri megismerés interiorizálásának elősegítése: a bejárt, megismert teret jelölhetővé, lejátszhatóvá kell tenni (kis lépésekben haladva történik, pl. a „hol van?”, „merre találok?”, „hová rajzoljam?” kérdések tudatosításával)
  - a több szempontú gondolkodás elősegítése
  - a decentráció (egyszerre több szempontra való figyelés: pl. térre, időre, mennyiségre, távolságra, magasságra stb.; szempontváltás) elősegítése

- A konkrét műveletek és a formális műveletek konstrukciójának elősegítése, a cselekvések logikai struktúrájának kialakítása, a tér, az idő és a tartam, a sorozatok, halmazok elemi fogalmainak elsajátítása

Kommunikáció

A fejlesztés elsődleges célja a tanulók és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba léphetnek más emberekkel, és hatást gyakorolhatnak környezetükre.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

Célok és feladatok:

- bármely megnyilvánulás és testi – akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő – állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása
- a tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése
- a tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése
- az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása
  - mindennapos rutinhelyzetek egyezményes kifejezése
  - a kommunikációs alapszabályok (a figyelem felkeltésének és megtartásának képessége, a kommunikációs szerepek megértése, a kommunikációs funkciók értelmezése, a közös figyelem kialakítása, a kiváras képessége) elsajátításának elősegítése
  - az önálló döntéshozatal előkészítése
- a nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése
  - a nyelvi eszközök folyamatos alkalmazása: a nevelési-oktatási helyzetek beszéddel vagy énekkel kísérése, a tárgyak, események és személyek megnevezése a „mindig ugyanazt, mindig ugyanúgy” szabály betartásával

- alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása a tanuló mozgásállapotának, érzékszervei működésének, kognitív képességeinek, motiválhatóságának, kommunikációs igényének és szintjének figyelembevételével
  - konkrét helyzethez kötődő eszközök alkalmazása
  - elvont kommunikációra alkalmas eszköztárak alkalmazása
- a tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása
- a tágabb – idegen – környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése
  - iskolán kívüli foglalkozások szervezése
  - integrált programok szervezése

Zene – mese – báb (az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztaltatása)

A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szereshető tapasztalatok a fejlesztő nevelés – oktatás részét képezik. A verselés, mesélés és zenélés élmény a gyermekek számára. A mese és a vers emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését. A gyermek, ahogy kezébe veszi a bábót, az megmozdul, „*éltre kel*”. Ez hamar felkelti a gyermek figyelmét, majd „*hangot ad neki*”, ami által megkezdődik a varázslat. A játékosság mellett segít összefüggéseket, élményeket megértetni, átélteni, ezáltal teret ad a képzeletnek. Bábozás során a gyermek birtokolja a bábót, irányítja és mozgatja azt, míg mögötte ő személytelenné válik. Ez a helyzet a gátlások oldását és az önbizalom növelését segíti elő. Bábozás során a gyermek következmények nélkül jelenítheti meg gondolatait, vágyait, félelmeit, amire különben nem lenne módja. A báb bármilyen tulajdonsággal felruházható, és emellett a gyermek bármilyen érzését kiélheti vele szemben. A bábozás felszínre hozhatja a gyermek mélyében elraktározott kudarcokat és félelmeket. Különböző mesékkal, versekkel, mondókákkal, zeneművekkel ismerkednek meg játékos formában a tanulók. Célunk, hogy az alkotásokhoz kapcsolódó érzelmek átéléséhez segítsük a gyermekeket.

Feladatok:

- elemi esztétikai élmények rendszeres megtapasztaltatása
- pihentető, relaxációt lehetővé tevő ingerek nyújtása

- hangsúlyosan receptív jellegű foglalkozások (nem a gyermek aktivitására, hanem a befogadásra épít: nézik, hallgatják a mesét, bábjátékot, zenét);
- a kiválasztott műveket minden érzékszervi területet megcélozva igyekszünk a gyermekek számára megélhetővé, befogadhatóvá tenni
- rendszeresség, állandóság biztosítása (kb. hat héten át ismétlődik)
- zene, mese, vers motiváló hatású, figyelmüket felkelteni, fenntartani ezek által könnyebb és eredményesebb
- a változtatás lehetősége fennáll, hétről hétre lehet javítani, ha kell (ha úgy látjuk, hogy nem minden gyermekhez ér el a történet, akkor újabb ingereket és csatornákat kell keresni, pl. új illatot, ízt, stb.
- a cél az, hogy minden gyermeknek legyen benne elérhető, feldolgozható, befogadható inger, ennek érdekében:
- több vesztibuláris és szomatikus ingert használunk, mivel a hatékony ingerfelvétel közvetlenül a saját testen keresztül történik;
- a bazális stimuláció eszközeinek tudatosabb felhasználására van szükség.

Ennek a foglalkozásnak is állandó, rituálészerű kezdete és vége van. Általában egy foglalkozáson egy mesét többször is elmondunk, eljátszunk az ingerek bevéődése érdekében. Ezek mentén haladva a hetenként ismétlődő foglalkozás a következőképpen épül fel:

- bevezetés
- kiválasztott mű előadása: szomatikus és vesztibuláris ingerek
- vibratorikus, akusztiko – vibratorikus és akusztikus ingerek
- orális ingerlés, szag- és ízérzékelés
- taktilis – haptikus ingerek
- vizuális ingerek (jelmezek, fényjáték)
- ismétlés
- befejezés

Életvitel

A témakörök feldolgozása során az élő és a tárgyi környezet kapcsolatának megfigyelésére, elemzésére törekszünk. Minden lehetséges esetben végigjárjuk a tárgykészítés menetét, különös figyelmet fordítunk az anyag, a szerkezet, a forma, a funkció, az esztétikum összefüggéseinek megtapasztalására, a gondolkodás fejlesztésére. Az anyagok megmunkálása során szakszerű és biztonságos eszköz- és szerszámhasználatra szoktatjuk tanulóinkat. Kiemelten foglalkozunk a

hagyományőrzéssel, hagyományápolással. Fontos szerepet kap a biztonságos közlekedés feltételeinek megismerése is, a család szerepe, háztartástan életkori sajátosságoknak megfelelő elsajátítása.

Célok:

- alapvető tapasztalatok szerzése az egyes évszakokban jellemző táplálékokról, ételekről
- a főzés/sütés folyamatának megismertetése a gyermekekkel (a hangsúly a folyamat megélésének elősegítésén van)
- önmaguk és környezetük ápolása, tisztántartása

Feladatok:

- az évszakok ciklikus változásának megfigyeltetése, átélése a konyhakerti zöldségfélék, közismert kerti virágok és szobanövények elemi szintű megismertetésével, gondozásával
- különböző háztartási eszközök és használatuk megismerése
- fontos a környezet gondozása, ápolása, épségének, valamint szépségének megóvása iránti igény kialakítása
- alapanyagok megismerése (tapintás, szaglás, kóstolás), egyeztetése képpel;
- konyhai eszközök, használatuk megismertetése, egyeztetése képpel
- konyhai munkafolyamatok megismertetése, elsajátítása, egyeztetése képpel (gyúrás / nyújtás / szaggatás / gömbölyítés / lapítás / sodrás / vágás / keverés)
- kerti munkaeszközök, használatuk megismertetése, egyeztetése képpel
- kerti munkafolyamatok sorrendjének elsajátítása, egyeztetése képpel (föld lapátolás / magvak szórása / virághagymák dugása / palántázás / föld egyengetése / öntözés)
- házimunkák eszközeinek bemutatása, használatuk megismertetése, egyeztetése képpel
- házi munkafolyamatok sorrendjének elsajátítása, egyeztetése képpel

Témakörök:

- idényzöldségekből, gyümölcsökből készült ételek
- egyszerű, mindennapi ételek / ünnepek ételei
- fűszernövények, virágok vetése, ültetése / szobanövények gondozása
- mosogatás / mosás / takarítás: portörölés, sepregetés, porszívózás, felmosás

További célok:

- egyénileg eltérő képességeik függvényében a természeti, tárgyi és személyi környezetükről szerzett élményeik megélése, értelmezése, elraktározása; az elvonatkoztatás segítése hagyományos és digitális eszközökkel

- a tanulók közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a természeti világ jelenségeiről és a velük kapcsolatos tevékenységeket maguk is végezhessék
- az ismeretek átadása a fenntarthatóság szemléletében

Tananyag – Témakörök

Tananyag -Témakörök	Módszerek	Felhasznált eszközök
♦ a család (családtagok, felnőttek, gyerekek, nevek, foglalkozás) ♦ az iskola (csoporttársak, nevelők) ♦ ünnepek (születésnap, névnap, egyéb ünnepeink) ♦ évszakok változásainak megfigyelése (növények, állatok, színek) ♦ évszakok jellegzetességeinek megfigyelése ♦ évszakok időrendi sorrendjének felismerése ♦ időjárás megfigyelése ♦ természeti jelenségek (időjárás, égbolt elemei, éjszaka - nappal váltakozása) ♦ évszakok szerinti öltözködés ♦ ruhadarabok megnevezése ♦ tájékozódás az intézményen belül, intézmény helyiségei	<i>beszélgetés,</i> <i>alternatív kommunikációs</i> <i>technikák</i> <i>megfigyelés</i> <i>bemutató</i>	<i>fényképalbum</i> <i>kommunikációs kártyák;</i> <i>cd-lemez</i>

♦ események sorrendjének megfigyelése (szerialitás) ♦ változások megfigyelése ♦ összehasonlítás ♦ különbség megfigyelése ♦ főfogalom alá rendelés ♦ tárgy-tárgy, tárgy-kép, kép-kép egyeztetés ♦ analízáló-szintetizáló képesség ♦ rész-egész viszony felfedezése ♦ ritmikus sorok alkotása ♦ formaismeret ♦ ellentétek ismerete ♦ szemkontaktus felvétele, megtartása ♦ tárgyak fixálása ♦ szem-kéz koordináció	<i>csoportosítás, rendezés adott szempont szerint</i> <i>logopédiai módszerek;</i>	<i>főfogalom tábla</i> <i>puzzle</i> <i>formatábla</i> <i>digitális eszközök</i> <i>bábok, hangszerek, fényterápiás eszközök; hangfalak;</i>

♦ hang irányába fordulás, hangforrás keresése, hang felismerése ♦ nyúlás a tárgyak felé ♦ tárgyak megfogása, megtartása, elengedése ♦ tárgyak funkciójának megfigyelése ♦ figyelem tartósságának növelése ♦ helyes testtartás felvétele ♦ egyensúlyérzékelés, kineztiás érzékelés fejlesztés (hintázás, lovacsázás, ringatás, csúszdázás - testérzet fejlesztése ♦ vibratorikus érzékelés - érzékelés saját testen-testen kívül	<i>mese-báb terápia;</i> <i>Snoezelen terápia;</i> <i>zeneterápia</i>	<i>golyófürdő</i> <i>Bobath labdák, hengerek, hinták;</i> <i>csúszda,</i>

3.2.3. MOZGÁSNEVELÉS

Minden gyermek számára kiemelt a térbeli tájékozódás, a nagymozgások és a mozgáskoordináció (szem - kéz - láb koordináció) fejlesztése. Fontos a gyakori, gazdag mozgáslehetőség biztosítása a csoportszobában, udvaron, tornateremben egyaránt.

A foglalkozásokon a nagymozgások kialakítása, begyakorlása, a mozgásos problémák koordinálása és a finommotorika fejlesztése tervezett program alapján, diagnózishoz igazítottan valósul meg.

A gyógypedagógusnak tisztában kell lennie:

- a sérülés okával, a diagnózissal, a tünetekkel
- a legszükségesebb teendőkkel
- a káros mozgásformákkal azonban minden esetben a szakemberre kell támaszkodnia

(A mozgás speciális fejlesztése szakembert igényel, aki komplex módon végzi a mozgás és a következményes vagy társuló elváltozások, károsodások terápiáját. A szomatopedagógus/gyógytornász tervezi a mozgáskorlátozott gyermekek csoporton kívüli fejlesztését és tanácsot ad a csoporton belüli tevékenységhez. Meghatározza a káros és szükséges mozgásformákat, a korrekciós helyzeteket és a korrekcióhoz vagy fejlesztéshez szükséges eszközöket.)

Nagymozgás fejlesztése

A gyermekek mozgásigényének kielégítése, képességeik fejlesztése a legfontosabb feladat. A gyakorlatok végrehajtásakor figyelembe vesszük a fokozatosságot, a feladatok összeállításánál az egyéni képességeket. A gyakorlatok nehezítése kézi szerekkel és tornaszerekkel történik.

A mozgásnevelés komplexen ötvözi a gyógyító és a pedagógiai célokat, eljárásokat, és tevékenységeket. Feladatai a károsodott tartási és mozgásfunkciók helyreállítása, korrekciója és kompenzációja mellett a megismerő tevékenységek fejlesztése, a kommunikáció motoros feltételeinek javítása, valamint a mindennapos tevékenységekre nevelés. *(Benczúr, 2000)*

Az alábbi általános érvényű alapelvek érvényesülését tartjuk fontosnak:

- a gyermek aktuális mozgásfejlettségi szintjéből indulunk ki, és nem az életkorában elvárható szintet tekintjük irányadónak
- a normál mozgásfejlődés folyamatát alapul véve mindig a következő fejlődési lépcsőfok elérését tűzzük ki célul
- végig vezetjük a gyermeket a normál fiziológiás mozgásfejlődés főbb lépcsőfokain (fordulás, gurulás, kúszás, felülés, mászás, feltérdelés, felállás, járás)

Gyermekeink állóképességének fejlesztése érdekében a testnevelési játékok tervezésekor az utánzó, futó, - fogó - és az egyszerűbb versenyjátékok dominálnak. A testnevelési játékok során megtanulnak egymás, és saját testi épségükre vigyázni. Ügyesednek, önbizalmuk nő, elsajátítják a szabályokhoz való alkalmazkodás magatartását. A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek sokoldalú, természetes mozgását, megismertet velük sok játékot, segíti élettani fejlődésüket, alkalmazkodó képességük kialakulását. A mozgás fejleszti a gyermekek motoros képességeit (*erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség*). Kedvező hatással van az idegrendszerre, a keringési- és légzőszervekre, a helyes testtartás kialakulására. Fejlődnek az értelmi, erkölcsi, akarat, esztétikai és a munka jellegű tevékenységek.

Célok és feladatok:

1. Pozicionálás, testhelyzet-korrektúra, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása

- Gyógyászati és (re-)habilitációs segédeszközök:
  - a szükséges segédeszközökkel való ellátás elősegítése (szakorvos ajánlása)
  - az eszközök megfelelő és rendszeres használata az iskolában és a szülők számára tanácsadás
  - állapotváltozás folyamatos figyelemmel követése
  - helyes testhelyzet felvételéhez szükséges nem egyénre szabott eszközöket az intézmény biztosítja (megfelelő méretű asztal, szék...)
- Pozicionálás, testhelyzet-korrektúra:
  - a helyes testhelyzetek felvételével biztosítjuk az általános testi funkciók (légzés, emésztés, széklet- és vizeletürítés) megfelelő működését és a következményes tünetek (kontraktúrák, deformitások és felfekvések) megelőzését. A statikus testhelyzetek minél önállóbb megtartásának segítése segédeszközzel vagy anélkül (hason, háton és oldalfekvésben, ülés különböző eszközökön, állás segédeszközzel vagy anélkül)
  - az önkiszolgálási tevékenységek lehető legönállóbb kivitelezése érdekében biztosítjuk a megfelelő eszközöket és helyzeteket
  - a tanulási és kommunikációs kompetenciák fejlesztésének alapja az egyéni igényeknek megfelelő, nem feltétlenül teljesen korrigált, hanem a tanuló számára optimális pozíció megtalálása, kialakítása
  - motiváció szintjén a digitális kompetencia beépül

2. A sérülésből adódó hiányok, elmaradások pótlása mozgással / mozgatással

A szenzomotoros depriváció (az érzékelés-észlelés és mozgás nehezítettségéből adódó ingerhiányos állapot) csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgatással (mozgásérzékelés), mozgásvezetéssel kiváltott (facilitált) mozgásokkal; az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése.

- passzív mozgatás:
  - a saját test megélésének és a testséma kialakításának elősegítése változatos feladathelyzetben
- a saját test megélése:
  - érintéses tapasztalatok nyújtása
  - testhatárok tudatosítása
  - relaxációs gyakorlatok
  - szenzoros ingerre adekvát válasz adása
- tér, téri viszonylatok megélése, tudatosítása:
  - helyes légzéstechnika kialakításának segítése
  - izomérzet kialakítása (feszítés-lazítás)
  - izmok erősítése, izmok nyújtása
  - ízületi mozgáshatárok növelése nagymozgásokkal
- aktív mozgásra készítés a fizioológias mozgássor figyelembevételével:
  - mozgatás a tér különböző irányába;
  - a téri irányok érzékeltetése aktív mozgással a saját testhez a környezet tárgyaihoz és más személyekhez viszonyítva
  - a mozgásfejlődés elősegítése a fizioológias mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig)
  - fej és törzskontroll, testhelyzetek kialakítása, megtartása
  - alaphelyzetek pontos felvétele, egyszerű mozgások kivitelezése külső kontroll segítségével
  - általános izomerő növelése
  - fej- és törzskontroll kialakítása
  - mozgásos önkontroll kialakítása
  - mozgáskoordináció fejlesztése
  - egyensúly fejlesztése
  - helyzet- és helyváltoztatás változatos feladatvégzéssel

- A saját testtel kapcsolatos érzékek, élmények a tanulás kompetenciáján keresztül elősegítik az önkiszolgálás, a tanuló képességeihez mérten a legmagasabb szintű fejlődését, a mozgásos feladatvégzés, élményszerzés, a feladatok minél pontosabb elsajátítása, végrehajtása az egészség megőrzését.
- A mozgásfejlesztés fontos feladata a kommunikáció fejlesztése, a kommunikációs kompetencia lehetővé teszi a tanuló számára a saját testével kapcsolatos érzékek kifejezését, a testével, az AAK eszközeivel vagy verbálisan, testrészeinek megmutatását, megnevezését. A téri irányok felismerését, megnevezését, illetve az ezzel kapcsolatos mozgásos tapasztalatszerzést.
- A személyes és társas kapcsolati kompetencia fejlesztésére alkalmas a társakkal együtt végzett mozgásos feladat, a feladathoz kötődő szabályok betartása.
- A mozgással összekötött feladatvégzéssel az alapkompenciák fejlesztése is megvalósul.

3. A kézhasználat, a manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

- A fejlesztéshez szükséges előfeltételek:
  - változatos taktilis, haptikus ingerek nyújtása a tanulók számára
  - ezek az ingerek, szenzoros tapasztalatok elősegítik a testséma fejlődését, bevezetik az eszközhasználatot, a precíziós fogások segítik az önkiszolgálási feladatok elvégzését
  - a helyes testhelyzet kialakítása, az ehhez szükséges eszközök biztosítása: megfelelő méretű asztal, szék kiválasztása, szükség esetén zsámoly, segédeszközök használata, a végtagok, ujjak átmozgatása, lazítása passzívan, vagy aktívan
  - a tanulók igényeihez alkalmazkodó speciális eszközök biztosítása
  - változatos feladat-és testhelyzetben a koordináció fejlesztése: szem-kéz, száj-kéz, két kéz, szem-láb
  - az adott terület fejlesztésekor az IKT eszközök alkalmazása motiváló erővel hat a tanulókra, az ujjakkal szerzett haptikus, vizuális élményszerzés -pl. Tabletre letölthető szenzoros játékok -bizonyos esetben hatékony eszközévé válhat a fejlesztésnek és a tanulók digitális kompetenciája is fejlődik
  - a tanult mozgások alkalmazása az önkiszolgálás területén
  - Az eszközök használatának elsajátítása, az ismétlődő feladathelyzetek felismerése a tanulás kompetenciáját fejlesztik a tanulóknál. A két kompetenciaterület, pedig elősegíti a kommunikációt, amellyel a tanulók kifejezhetik a kívánságaikat. Lehetőséget nyújtunk ezzel a tanulókkal, hogy kiválasszák a számukra kellemes, vagy elutasítsák a kellemetlen ingereket.

- A manipuláció, kézhasználat fejlesztése:
  - vizuális figyelem fejlesztése
  - tárgyak után nyúlás, fogás, szándékos elengedés
  - kéz izomerejének szabályozása
  - tárgyak letapogatása, taktilis differenciálása
  - mozgástervezés pontosítása
  - kétkézes mozgások kialakítása
  - egyszerű eszközhasználat tanítása, gyakoroltatása

Tananyag – Témakörök

Tananyag – Témakörök	Módszerek	Felhasznált eszközök
♦ játékszabályok elsajátítása ♦ együttműködésre nevelés ♦ kitartás, küzdelem kialakítása ♦ egyszerű felszólítások megértése, végrehajtása ♦ mozgásnevelés eszközeinek felismerése, megnevezése, rátekintés ♦ az eszközök helyes használatának elsajátítása ♦ a végzett cselekvés megnevezése ♦ szemkontaktus felvétele a mozgásnevelővel ♦ biztonságos testhelyzet kialakítása ♦ testrészek, testhelyzetek megnevezése ♦ a testrészek önálló mozdításának próbálgatása	<i>beszélgetés, alternatív kommunikációs technikák</i> <i>bemutató</i> <i>motiválás</i> <i>differenciálás</i> <i>egyéni segítségnyújtás</i>	<i>mozgásnevelés eszközei:</i> <i>hinta, bordásfal, tornapad,</i> <i>tornaszőnyeg,</i> <i>labdák, hengerek,</i> <i>Bobath labda,</i> <i>golyófürdő,</i> <i>tölcsér</i>

♦ saját test helyzetének felismerése, megfigyelése ♦ testhelyzet változásának megfigyelése ♦ egyensúlyi helyzet keresése ♦ egyensúlyi helyzetből kibillentés ♦ test masszírozása, aktív, passzív mozgás ♦ tolás, húzás, feszítés ♦ izomfeszítő-lazító gyakorlatok ♦ kontraktúrák, decubitus megelőzése ♦ spazmusok oldása ♦ forgás, kúszás, mászás, ülés, állás, járás előkészítése, gyakoroltatása ♦ helyváltoztató mozgások gyakoroltatása ♦ helyzetváltoztató mozgások gyakoroltatása ♦ mozgáson keresztül a téri irányok érzékeltetése ♦ mozdulatsorok sorrendiségének felismerése	<i>korrigálás</i> <i>gyakoroltatás</i> <i>játékosság</i>	<i>segédeszközök</i> <i>babzsák,</i> <i>ültető modul</i>

♦ utánzásos feladatoknál az emlékezet fejlesztése ♦ mozgásos feladatokra vonatkozó szabályok elsajátítása (<i>helyes testtartás</i>) ♦ játékszabályok megismerése		

3.2.4. ÁBRÁZOLÁS - ALAKÍTÁS

Kreativitásra nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás integráns részét képezik. A képzőművészeti alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

Célok és feladatok:

- Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megélésének segítése
- Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása
- Művészi tevékenységek hozzáférhetővé tétele:
  - a tanulók ösztönzése önálló vagy közösen végzett cselekvésre
  - elemi művészeti tevékenység végzése vagy ezekben való részvétel biztosítása; melynek során a tanulók aktívan kipróbálhatják az alkotás, a kreatív tevékenykedés élményét, és megtapasztalhatják, hogy befolyással vannak a dologi és emberi világra
- A művészeti tevékenységek közösségi dimenziójának kiaknázása:
  - Olyan helyzetek teremtése, amelyben a tanulók megélhetik a közösen végzett kreativitás, az együtt gondolkodás kihívásait és élményét. A közösen készített műalkotásokon, közösen végzett művészeti tevékenységeken – együtt festett kép – keresztül a tanulók megtapasztalják az együtt alkotás közösségi jellegét, és azt, hogy az így létrehozott alkotás különbözik az egy ember által létrehozott műtől.
- A tágabb kulturális művészeti és esztétikai világ hozzáférhetővé tétele:
  - Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek a mások által létrehozott – akár egyetemes jelentőségű, akár a magyar és az európai kultúrát meghatározó – műalkotásokról, valamint részt vegyenek a helyi közösség életében jelentőséggel bíró kulturális eseményeken.

- A helyi nevezetességek és rendezvények (múzeum, koncert, természeti értékek stb.) meglátogatása lehetőséget ad a tágabb kulturális világ megismerésére, és egyben az integrált, közösségi programokban való részvétel lehetőségét, illetve az elsajátított kommunikációs készségek gyakorlását is jelenti.

Ábrázolás-alakítás

A gyermeki ábrázolás a világ megismerésének sajátos formája. A gyermek a külvilághoz fűződő kapcsolatát érzelmi síkon éli át, cselekvésein keresztül tükrözi, amit pedig nem tud ábrázolni, azt „hozzámeséli”.

Az ábrázolás elsősorban kifejezési eszköz, érzelmek, gondolatok, ismeretek közvetítője, a gyermek személyiségének megnyilatkozása. Az ábrázoló tevékenység során a gyermek valamit alkot, valamit létrehoz, valamit kifejez, de nem az alkotás végeredménye a fontos, hanem az örömteli cselekvés, elképzeléseinek megvalósítása.

A vizuális nevelés során kialakulnak azok a képességek, amelyek a többi nevelési területre és az egész személyiségre hatással vannak. Fejlettebb lesz a szem-kéz koordináció, fejlődik a finommotorika. A környezethez való viszony pozitívan megváltozik.

Gyermekeinknél a legfontosabb, hogy megtaláljuk a kényelmes, biztonságos, helyes ülést, melyben „ellazulva tud alkotni”, melyben nem akadályozzák az esetleges kóros reflexei, tónusbelővellései.

A kóros izomtónus negatív irányban befolyásolja a képi kifejezés lehetőségeit. A hipotóniás elváltozások megnehezítik az anyagok, eszközök megfogását. A hipertóniák, spazmusok - *ezzel ellenkezőleg* - a tárgyak elengedését gátolják. Így gyakran a finom mozdulatok elvégzése gátakba ütközik.

A sérült gyermek (a mozgás akadályozottsága miatt kevesebb ismerettel rendelkezik a szűkebb és tágabb környezetéről, a világról) nem tapasztalja meg kellő mértékben. A percepció zavarai (a nem megfelelő megismerő funkciók) miatt torzulhat a környezetről alkotott kép, hibás vagy hiányos információk juthatnak el a gyermekhez, mely jól lemérhető az ábrázolásában is.

A térformák és síkbeli képek alakítása kisebb-nagyobb akadályokba ütközik a kéz tökéletlensége, az izmok nem megfelelő működése, a koordinációs zavar, az ízületek elváltozásai, illetve a mozgástervezés finommotorika zavarai miatt.

Célok:

- érdeklődés felkeltése
- tapasztalati élmények alapján cselekvésre biztatás
- a pozitív énkép kialakulása, önismeret fejlődése

- az önkifejezésre lehetőséget adó technikákkal, mint újabb kommunikációs eszközökkel való megismerkedés
- passzív befogadóból aktív résztvevővé válás
- játékos módon a kitartó feladatvégzésre nevelés
- alapérzelmek megélése, felismerése, kifejezése. (pl.: öröm, szomorúság, félelem)
- a tanulókat körülvevő jelenségek élményeinek, hangulatainak felidézése, képzeletben történő újbóli átélése, elképzelése és kifejezése. (pl. esőben, szélviharban, tavaszi mezőn)
- a környezet jelenségeiről szerzett tapasztalatok, és ezek művészi eszközökkel történő összekapcsolódása, integrálódása
- egy-egy képzőművészeti alkotás láttán, vagy zenedarab hallatán képzeletük megindulása
- a rendelkezésre álló technikák, alapanyagok, eszközök közül választás képességének kialakulása
- az esztétikai fejlesztésen keresztül a szűkebb és tágabb környezet alaposabb megismerése, elemzése
- a közösen végzett kreativitás megélése

Feladatok:

- biztonságérzet, jó közérzet biztosítása;
- a feladathoz szükséges a tanulóknak leginkább megfelelő eszközök megkeresése;
- szomatikus és taktilis – haptikus ingerek, manipuláció és szem – kéz koordináció fejlesztése;
- színek, formák megtapasztaltatása;
- különböző ábrázolási technikák megismertetése;
- fényképek, műalkotások, a természet hangjai, zenei darabok megfigyeltetése, a hangulati, érzelmi megjelenítés elősegítése
- zeneművek meghallgattatása, zenei élmény megélésének biztosítása az önálló vagy közös zenélés során: speciálisan kialakított hangszerekkel, közös, táncos improvizációval, énekléssel, a zenéhez kapcsolódó élmények.
- irodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek) meghallgattatása, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismertetése és átélésének biztosítása
- kézműves technikák alapvető fogásainak elsajátíttatása
- különböző formák, tér- és színhatások érzékeltetése, és közreműködés biztosítása különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában;

- kísérletezés biztosítása a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is

Tananyag - Témakörök

Tananyag – Témakörök	Módszerek	Felhasznált eszközök
♦ az alkotás öröme ♦ kreativitás fejlesztése ♦ önismeret fejlődése ♦ közös feladatvégzés öröme ♦ színek, formák megismerése, felismerése, megnevezése ♦ színek, formák egyeztetése kommunikációs képpel ♦ évszakok színeinek megismerése, változások észrevétele ♦ alkalmazott technikák a hozzá tartozó eszközök megismerése ♦ eszközök helyes használatának megismerése ♦ kitartó feladatvégzés ♦ az ábrázolás-alakítás során alkalmazott anyagok megismerése megnevezése ♦ az anyagok tapintásának vizsgálata	<i>beszélgetés</i> <i>motiválás</i> <i>egyéni segítségnyújtás</i> <i>játékosság,</i> <i>cselekedtetés/gyakoroltatás</i> <i>differenciálás</i> <i>alternatív kommunikációs technikák</i>	<i>festékek, speciális ujjnyomdák, ecsetek, festékek</i> <i>gyurma</i> <i>különböző</i> <i>tapintású,- és színű anyagok</i> <i>filc</i> <i>gyertya</i>

♦ az éppen végzett cselekvés megnevezése ♦ testrészek megnevezése, amivel a cselekvést végezzük ♦ reflexgátló helyzetek kialakítása, pozicionálása ♦ munkavégzés közben a helyes testtartás megtartása ♦ célzott nyúlás, fogás, megtartás, elengedés ♦ munkafolyamatok sorrendjének megfigyelése ♦ ritmikus sorok alkotása	<i>Snoezelen terápia</i> <i>Bazális terápia</i>	<i>zsírkréta</i> <i>ceruzák</i> <i>ragasztók</i> <i>termések</i>

3.2.5. JÁTÉK ÉS SZABADIDŐ

Játékra, szabadidős tevékenységre nevelés

Játék és szabadidős tevékenység

A játék belső indítékok alapján létrejövő önkéntes tevékenység, amelyben a gyermek élményeit, vágyait dolgozza fel, közben ismereteket és készségeket sajátít el. A játék tükrözi a gyermek fejlettségét, és az ismeretek bővülésével változik a játék minősége is. Minél bonyolultabb a játéktevékenység, annál magasabb szinten segíti a gyermek készségeinek fejlődését.

Célok:

- Elemi művészeti tapasztalatok biztosítása, a játék, zene, ének, ábrázolás örömforrásként történő megélése. Élményt biztosító tevékenység önálló szervezése, végzése. Játékos tevékenységek során a közös kreativitás élményeinek biztosítása.
- Elemi esztétikai élmények:
  - Minden tanulónál törekedni kell annak felmérésére, hogy melyek azok az élményforrások, melyek később beépíthetők szabadidős tevékenységének tartalmas eltöltésébe, és mely élményekből kiindulva lehet segíteni a tanulót a szabadidős tevékenységek kiválasztásában, a pihenésben, relaxálásban.
- A tevékenységekről felerősített szenzoros visszajelzések adása:
  - A tevékenységek során a tanulók minél több alkalommal kapjanak lehetőséget a választásra annak érdekében, hogy egyre tudatosabban tudjanak részt venni a foglalkozásokon, majd azok egyes elemei beépüljenek a szabadidős tevékenységbe vagy az önálló játékba is.

Fokozottan ügyelnünk kell arra, hogy a különböző mozgásos játékot játszó gyermekek ne zavarják egymást, vigyázzanak sérültebb társaikra. Fontos a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör, hogy figyelmüket a játéktevékenységre tudják összpontosítani. Fontos a minél hosszabb, megszakítás nélküli játékidő biztosítása is.

Célok:

- a játék örömeinek megismerése, a játéktevékenység iránti igény kialakulása
- egyéni és közösségi játékok, szórakozási lehetőségek megismerése, ezekben a gyermekek egyéni lehetőségeihez mértén minél aktívabb részvétele
- képessé válás önállóan végzett játéktevékenységre is
- a gyermekek szocializációs képességének fejlődése, ennek részeként a közös játékban való részvétel, a játszótársakhoz való alkalmazkodás fokozatos elsajátítása

- a játék által a gyermekek sokféle képességének és készségének fejlődése (nagy- és finommozgások, érzékelés-észlelés, figyelem, megfigyelőképesség, emlékezet, gondolkodás, képzelet, fantázia, utánzás, kreativitás, kommunikáció és beszéd, szociabilitás).

Feladatok:

- vidám, felszabadult légkör teremtése
- a játékra való motiváltság kialakítása és fenntartása
- a játék örömszerző jellegének biztosítása
- a gyerekek megismertetése különböző játékeszközökkel és azok használatával, egyéni és csoportos játéktevékenységek és szórakozási lehetőségek megismertetése és megszerettetése, az ezekben való minél aktívabb részvétel elősegítése, kialakítása
- az egyéni adottságokhoz igazodóan, a szükséges feltételeket megteremtve a játszás és szórakozás képességének kialakítása
- a társas, közösségi kapcsolatok, a közösségi érzés kialakulásának, erősödésének elősegítése
- az érdeklődési körnek, nemnek, életkornak, értelmi, mozgásos, érzékelési-észlelési, kommunikációs képességeknek megfelelő, játékeszközök és -tevékenységek, idő, hely biztosítása
- a gyerekek játéktevékenységének, játékszintjének továbbfejlődéséhez szükséges segítség megadása (pl.: a tevékenységhez megfelelő testhelyzetek megtalálása, biztosítása, mozdulatok vezetése, segítése, együttjátszás, -cselekvés, a figyelem irányítása, minta játék)
- a lehetőségek szerinti legnagyobb szabadság és önállóság biztosítása
- a játékban való szabad kommunikáció (pl.: a játék iránti igény kifejezése, játéktárgy, -tevékenység, játszótárs választása) elősegítése, ehhez szükség esetén alternatív kommunikációs eljárásokat, módszereket, eszközöket alkalmazva
- a játék során élményeik, tapasztalataik feldolgozása, ismereteik mélyítése, gyarapítása, rendszerezése; képességeik, készségeik fejlesztése
- a játéktevékenység tudatos fejlesztésével az egész személyiség fejlődésének, életük tevékenyebb részesévé válásának elősegítése
- a környezetben található alapvető anyagok, tárgyak tulajdonságainak, rendeltetészerű használatának, a velük végezhető cselekvéseknek, műveleteknek megismerése
- a tárgyi környezettel való állandó kapcsolati lehetőség biztosítása elengedhetetlen, s ennek egyik legfontosabb eszköze az önálló játék lehetőségének biztosítása

- biztosítsunk változatosságot, találjunk és alakítsunk ki különböző érzékelési – észlelési területekre ható helyzeteket, igénybe véve minden olyan lehetséges csatornát, melyen keresztül a gyermekkel az őt körülvevő világot megismertethetjük
- az építés, anyagok formázása alapjainak megismerése
- szabadtéri játékok megismerése, biztonságérzet kialakítása
- fontos, hogy addig hagyjuk a gyermeket a kialakított játékhelyzetben, míg valóban spontán, örömet szerző játékot biztosít számára, és ne tegyük lehetővé, hogy az általa végzett játéktevékenység öröm nélküli sztereotípiává váljon
- bábok és alapvető használatuk megismerése
- egyszerű, rövid történet figyelemmel kísérése, átélése

Tananyag - Témakörök

Tananyag – Témakörök	Módszer	Felhasznált eszközök
♦ játékok megfigyelése, megnevezése ♦ az önálló játék örömeinek megélése ♦ a játéktárgy funkciójának felismerése ♦ az egymás mellett és az egymással játszás elemei szabályainak kialakítása ♦ a társ megszólításának, játékba hívásának megismertetése ♦ érdeklődés felkeltése ♦ a tartós figyelem kialakítása ♦ játéktárgyak tulajdonságainak megfigyelése ♦ játékok mozgásának megfigyelése ♦ építőjátékok használatának megismerése ♦ funkciójátékok használatának elsajátítása	<i>beszélgetés,</i> <i>alternatív kommunikációs technikák</i> <i>játékosság</i> <i>Bazális terápia</i>	<i>hangszerek</i> <i>funkció játékok</i> <i>egyszerű szabályjátékok</i> <i>építőjátékok, szivacscockák, LEGO</i>

♦ egyszerű játékszabályok megismerése ♦ fixálás a játékokra ♦ zajkeltés játékokkal ♦ játéktárggyal végzett cselekvés megnevezése ♦ zenehallgatás ♦ képeskönyvek nézegetése ♦ diafilmek nézése ♦ dalok, mondókák, versek, mesék hallgatása, eljátszása bábokkal ♦ alakítható anyagok tapintása (<i>gyurmázás, játék a homokban</i>) ♦ szabadtéri játékok (<i>csúszdázás, hintázás, bújócská, ringatás, mozgással kísért mondókák, énekek, motorozás, biciklizés, labdajátékok</i>) ♦ hely-és helyváltató mozgás fejlesztése ♦ helyes testtartás kialakítása	<i>bemutató</i> <i>motiváló</i> <i>egyéni segítségnyújtás</i> <i>aktív mozgásra készítés</i>	<i>képeskönyvek, diafilmek</i> <i>gyurmák, homokozó, udvari játékok</i> <i>hinták</i> <i>golyófürdő</i>

♦ egyensúly fejlesztése ♦ célzott nyúlás ♦ testfogalom fejlesztése		

Hit- és erkölcsstan

A Katekézis Általános Direktóriuma (KÁD) szerint "Minden keresztény közösség azokra, akik [...] fogyatékoságban szenvednek, vagy más hátrány sújtja őket, főleg, ha kiskorúak, úgy tekint, mint akiket az Úr megkülönböztetett szeretettel szeret. A fokozódó társadalmi és egyházi felelősségérzet és a sajátosan erre szakosodott pedagógia tagadhatatlan fejlődése, azt eredményezi, hogy a család és más nevelő intézmények e személyeknek, akiknek mint megkeresztelt embereknek joguk van hozzá – vagy ha kereszteleetlenek, meghívásuk van az üdvösségre –, megfelelő katekézist nyújtsanak." (KÁD 189. pont)

Mindhárom intézményben minden olyan erkölcsstani szabályt, segítséget igyekezzenek megtanítani, ami a szeretet, elfogadás, kötelességtudat jegyében megtanítható, összekapcsolják ezeket a tanításokat a hittan elemeivel.

Cél:

A fejlesztő iskolai hitoktatás, Isten gondviselő szeretetének megtapasztaltatásával kezdődik. A Jézusról szóló evangéliumi történetekkel, az erkölcsi értékeket, pozitív magatartás mintákat állítjuk a gyerekek elé. Egymás szeretetére és a másikkal szembeni toleranciára biztatjuk őket. A közös hittanórák jó alkalmat teremtenek az intézmény csoportjai közötti kapcsolat erősítésére. Az aktív részvételt segítik minden kisgyerek számára, a gitárral kísért énekek és a rövid imádságok. A foglalkozások játékos felépítése még a legmozgékonyabb gyerek figyelmét is lekötik. Az órák témakörei a liturgikus évhez igazodnak, a gyermekek egyéni képességeihez differenciáltan.

R. Rogge szerint a tanterv fő témakörei alapján a konkrét tartalmak a következő szempontok szerint csoportosíthatók:

- alapvető tapasztalatok: a tanterv megpróbálja a tanulók tapasztalatait a hit tapasztalataival összekötni. Példaként, az első témakört említi: „Az odafordulás által az Istenben való elrejtettséget tapasztalom meg.”
- szimbólumok: pl. az ajtó, a kenyér, a víz, a fény, stb. mint szimbólumok szerepelnek a tantervben. Jelentőségük abban van, hogy betekintést engednek a keresztény hitbe, ajtót nyitnak felé;
- Jézus történetek: azokat a történeteket tartalmazza a tanterv, melyek kapcsolatban lehetnek a tanulók alapvető tapasztalataival;
- az egyházi év és ünnepek: az értelmileg akadályozott személyek életében nagyon fontos szerepet töltenek be az ünnepi alkalmak, főként azok, ahol nem fogyatékos társaikkal együtt ünnepelhetnek, és örvendezhetnek;

- példaképek: a cél az, hogy a gyerekek tudják, hogy mindig voltak emberek, akik azt tették, amit Isten kért tőlük. De nemcsak a híres, mindenki által ismert hősök, hanem ismeretlen, a környezetünkben élő emberek is közéjük tartoznak;

Hittanórák feladata:

- minden gyermek számára megmutassuk Isten feltétel nélküli elfogadó szeretetét;
- mindannyian megélhessék a közösség erejét;
- toleranciára, elfogadásra nevelés;

Tananyag - Témakörök	Módszerek, eszközök
I. Isten gyermekei vagyunk ● szülők, család ● a gondviselő Atya ● a világ teremtése ● szeretjük szüleinket ● szeretjük embertársainkat ● a megbocsátás ● a templom ● az imádság II. Jézus szeret minket ● Jézus születése ● az evangélisták ● Evangéliumi történetek, Jézus csodái, példabeszédek III. A liturgikus év ● Advent ● Mikulás ● Jézus születése, Karácsony ünnepköre ● Nagyböjt ● Húsvét ünnepköre ● a szentek élete ● Szűz Mária ünnepek	● elbeszélés ● dramatizálás ● rögtönzött játék / szerepjáték ● bábozás ● alkotói tevékenység ● digitális app (gyermekbiblia)

3.3. A CSOPORTBONTÁSOK ÉS AZ EGYÉB FOGLALKOZÁSOK SZERVEZÉSÉNEK ELVEI

Intézményünkben a törvényi előírásoknak megfelelően nincsenek osztályfokok. Az iskolai csoportok sajátos szempontok szerint szerveződnek:

- a gyermekek egészségi, fizikai állapota
- a gyermekek egyéni képességei
- a gyermekek tanulási szükségletei
- a gyermekek diagnózisa
- a gyermekek kihívást jelentő viselkedése

A tanulók fejlesztése egyéni és csoportos formában történik az egyéni fejlesztési terv alapján.

Az egyéni fejlesztések a tanulók fogyatékosági típusához igazodva a szakértői bizottságok által meghatározott területeken és óraszámokban történnek. A csoportfoglalkozásokat a tanmenetnek és az éves munkatervnek megfelelően szervezzük.

A csoportos foglalkozások menete előre meghatározott tematika, heti témákat meghatározó tanmenet szerint zajlik, melyeknek célja elsősorban új ismeretek szerzése, tapasztalatszerzés, a környező világ megismerése. Cél, hogy közösségi élményt nyújtson, a foglalkozások ideje alatt a gyermekek minden lehetséges helyzetben megélik egymás jelenlétét. Szerepet kap az érzelmi és szociális nevelés, hiszen megtapasztalhatják, gyakorolhatják a társaikkal való együttműködést, lehetőség nyílik a szociálisan elfogadó viselkedési formák tanulására társaikkal szemben úgy, hogy a pedagógus ehhez folyamatos segítséget nyújt. Kiemelt szerepe van a kommunikáció fejlesztésének, mivel ezekben a helyzetekben a gyermekek egymás kommunikációs jelzéseivel ismerkednek, illetve kapcsolatot teremthetnek a közös tevékenység során. A foglalkozásokon belüli elemeknek, eseményeknek állandóságot, támpontokat kell biztosítaniuk a gyermekek számára. Minden esetben érvényesül az állandóság és a (megfelelő számú) ismétlés elve. A csoportoknak kötött a napi- és heti rendje, a benne megjelenő tevékenységeknek, eseményeknek állandó jelei, jelzései vannak, melyek mindegyike a gyermekek időbeli tájékozódását segít. A heti- és napirendben való tájékozódást szolgálja többek közt:

- a reggeli köszöntés - reggeli kör;
- a csoportos foglalkozások rendje (a hét azonos napján, azonos napszakban általában ugyanaz a foglalkozás zajlik);
- egyéni fejlesztések állandó rendje;
- a különböző egyéni, - és csoportfoglalkozások állandó jelei, jelzései.

Itt kell szót ejtenünk a levegőzésről, mely a gyermekek otthoni napirendjének általában része, emellett szorosan kötődik az egészséges életmódra nevelés, valamint a szabadidős tevékenység

célkitűzéseikhez, ezért igyekszünk helyet találni ennek a tevékenységnek is a csoportban töltött idő alatt. Hiszen a szabadban töltött idő jelentősége nemcsak abban áll, hogy a gyermekek friss levegőre mehetnek a nap megadott időszakában, hanem abban is, hogy a szabadban való tevékenykedés a gyermekek számára kevésbé megszokott ingerek sokaságát kínálja. A levegőzésnek nincs állandó helye a napirendben (általában az önálló játék idején, és akkor kerül rá sor, ha elegendő kísérő áll rendelkezésre). Könnyebben megoldható a levegőzés a tavaszi, illetve a nyári időszakban, amikor hosszabb időt tölthetünk az udvaron, s nem feltétlenül szükséges, hogy minden gyermekre felnőtt kísérő jusson. A hidegebb időszakban megvalósuló sétákhoz viszont elengedhetetlen az egy felnőtt/egy - két gyermek arány.

Napirend

<i>időpont</i>	<i>csoportos tevékenység</i>	<i>egyéni tevékenység</i>
8⁰⁰ – 9⁴⁵	gyülekező; reggeli; egyéni foglalkozás szabadon választott eszközzel, reggeli kör	-
9⁴⁵ – 10⁰⁰	Önkiszolgálás, tisztázás	
10⁰⁰ – 11³⁰	irányított csoportfoglalkozás megadott területek és témák szerint (az egyéni fejlesztési tervekben megjelöltek szerint)	komplex gyógypedagógiai egyéni fejlesztés (az egyéni fejlesztési tervekben megjelöltek szerint)
11⁴⁵ – 12³⁰	ebéd	-
12³⁰ – 12⁴⁵	Önkiszolgálás, tisztázás	komplex gyógypedagógiai egyéni fejlesztés (az egyéni fejlesztési tervekben megjelöltek szerint)

3.3.1. AZ EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERVEK ALKALMAZÁSA

Az egyéni fejlesztési terv célja, hogy a tanuló szükségleteit és fejlődéstörténetét figyelembe véve megalapozza a gyermek nevelésének, oktatásának személyre szabott tervezését, és meghatározza nevelésének, oktatásának és fejlesztésének súlypontjait.

A gyermekek számára minden tanév kezdetén - legkésőbb a 12. tanítási hét végéig - egyéni fejlesztési terv készül a szakértői bizottságok szakértői véleménye, év eleji mérések és az év végi értékelés iránymutatásai alapján (32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet), melyet félévkor és év végén felülvizsgálunk, értékelünk.

- az egyéni fejlesztési terv célja a gyermek képességeinek fejlesztése, életminőségének javítása, jó közérzetének megteremtése, elősegítése;
- a benne meghatározott célok és feladatok minden – a gyermekkel foglalkozó – munkatárs munkáját meghatározzák;
- segítségével minden munkatárs pontosan ismeri az adott gyermek nevelése, fejlesztése, gondozása során hangsúlyos célokat és feladatokat, valamint azt, hogy a gyermek továbbhaladásának segítésére mit kell a maga szakterületén tennie;
- az egyéni fejlesztési terv nem csupán a gyermek egyéni foglalkozásainak irányát szabja meg, hanem az abban meghatározott célkitűzések megvalósítása az egész napot szorosan meghatározza (beleértve ebbe a csoportos foglalkozásokat is, valamint a gyermekkel foglalkozó valamennyi munkatárs munkáját);
- az egyéni fejlesztés irányát a szülővel egyeztetve határozzuk meg

A súlyosan-halmozottan fogyatékos és az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek nem képeznek egységes csoportot. Sérüléseik és tüneteik, s azok pedagógiai következményei és akadályozottságuk is rendkívül változatosak és összetettek. Elkészíthető egy csoportra egy egységes rehabilitációs pedagógiai program, ez azonban teljes mértékben nem valósítható meg minden tanulónál.

A már elkészült rehabilitációs pedagógiai program alapján és az egyéni adottságok, és akadályozottságok figyelembevételével minden tanuló eredményesebb fejlesztéséhez egyéni fejlesztési tervek készítésére van szükség.

Ez teszi lehetővé, hogy minden súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermek a képességeinek megfelelő mennyiségű és összetételű anyagot a neki megfelelő ütemben, személyre szabott eszközök, módszerek és megsegítő stratégiák alkalmazásával sajátítsa el.

Legfontosabb feladat, hogy a súlyosan-halmozottan fogyatékos és autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekeknek egyénre szabott:

- eszközök;
- módszerek;
- eljárások és fejlesztési ütem alkalmazásával olyan, egyéni korrekciót is biztosító programot nyújtson, amelynek segítségével adottságaikhoz, képességeikhez és korlátaikhoz mért legeredményesebb fejlesztésük megvalósítható.

Az egyéni tervek tartalmi vonatkozásai:

Sérüléstől függően egyénenként változhat az elsajátítandó tananyag, a módszerek és a kompenzáló technikák kiválasztása, alkalmazása, ezért az egyéni fejlesztési tervekhez egységes tartalmi útmutatót nem lehet adni. Alapját minden esetben a gyermek képességei, és az intézmény rehabilitációs pedagógiai programja képezi.

Az egyéni fejlesztési tervek csak akkor lehetnek hatékonyak, ha elkészítésüket megelőzi egy részletes - az észlelés területére is kiterjedő - felmérés. Ezt rögtön a bekerüléskor kell elvégezni, de lehetőség szerint évente meg kell ismételni, illetve kiegészíteni az év eleji felmérési időszakban. Kiegészítő vizsgálatokra, megfigyelésekre tanév közben is sor kerülhet.

A tervnek tartalmaznia kell bevezető részt, amelyben ismertetni kell:

- a diagnózist;
- a magatartás, viselkedés jellemzőit;
- a beszéd, a kommunikáció, a mozgás és az egyes észlelési részterületek felmérési eredményeit;
- a gyermekek állapotának megfelelő felmérés eredményét;
- az éves tervet, amely tartalmazza:
- az egész évre szóló fő feladatokat képességterületenként;

Ezt szükség szerint lehet hosszabb, de rövidebb időre is tervezni.

3.3.2. EGYÉNI FEJLESZTŐ FOGLALKOZÁSOK

Az egyéni fejlesztő foglalkozások nyújtanak lehetőséget arra, hogy speciális gyógypedagógiai és/vagy terápiás segítséget nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, gyógylovaslás, bazális stimuláció, rehabilitációs foglalkoztató terápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége a tanulók sajátos nevelési igényének, a helyi körülményeknek, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakembereknek is függvénye. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a

szakorvos javaslata alapján – a szülők véleményének ismeretében – az intézmény szakemberei közösen határoznak.

Az egyéni fejlesztő foglalkozások lényeges területét alkotják a gyermekek nevelésének, fejlesztésének. Ezeken a foglalkozásokon a szakember és a gyermek intim, védett helyzetben van, ahol a közös munka, egymás megismerésének lehetőségei a leginkább adottak mindkettőjük számára.

A fejlesztő szakemberek által megítélt óraszámban a gyermek igényeinek megfelelően zajlanak a hét meghatározott napjain a heti tervbe illesztve.

A gyermekek speciális nevelési szükségletéhez, a képességstruktúra egyenetlenségéhez igazodó, sérülés specifikus kooperatív fejlesztés célja támogató, megerősítő tevékenység, melyet a nehézségek leküzdése érdekében végzünk. Az egyéni fejlesztések során, a társuló sérülésekből adódó problémák hatékony, terápiás jellegű megoldása a cél. Egyénre szabott fejlesztési folyamatokkal és célokkal valósítjuk meg, hogy minden gyermek a maga ütemében fejlődhessen, figyelembe véve speciális szükségleteit és fejlettségi szintjét. Végző célunk mindenkit eljuttatni lehetőségei csúcsára. A gyermeki személyiség pozitív irányú fejlesztése, kibontakoztatása és a sérülésekből adódó hátrányok leküzdése az elérendő cél.

Feladatunk az egyéni hiányosságok, sérülések következtében a rossz beidegződések javítása, a jó mozdulatsor kialakítása. A sérülésből bekövetkezett állapotváltozás több területet érinthet egyszerre, ezért több területen kell fejleszteni a gyermekeket.

Egyéni fejlesztő foglalkozások típusai:

- kommunikáció – logopédus
- mozgásfejlesztés – szomatopedagógus, konduktor, gyógytornász, gyógymasszőr
- látásfejlesztés – tiflopedagógus
- hallásfejlesztés – szurdopedagógus
- autizmus specifikus foglalkozás – Babzsák fejlesztő program – ASD szakember
- hangszeres és zeneterápiák – zeneterapeuta, zenepedagógus
- relaxációs terápiák (Snoezelen, sóterápia)
- állatasszisztált terápia (kutya, ló)
- szenzoros integrációs terápiák

3.4. AZ OKTATÁSBAN ALKALMAZHATÓ TANKÖNYVEK ÉS TANESZKÖZÖK KIVÁLASZTÁSÁNAK ELVEI

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tankönyvek és taneszközök kiválasztásánál szem előtt tartjuk a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságait, és a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételeit, ezáltal válik lehetségessé a tanulás és tanítás olyan megközelítése is, amelynek célja az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása. Az egyes tanulócsoportokban a különféle tantárgyak feldolgozásához szükséges kötelező tanulói taneszközöket a csoportvezető gyógypedagógusok határozzák meg az iskola helyi tanterve alapján. A taneszközök kiválasztásánál a következő alapvető szempontokat veszik figyelembe:

- a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének,
- alkalmas legyen a készség és képesség fejlesztésre (kompetencia alapú tankönyvek és egyéb kiadványok), - használható legyen a projektoktatáshoz is,

A tankönyvjegyzékben szereplő tankönyveken és fejlesztő eszközökön kívül a gyermekek egyéni képességeit figyelembe véve, egyénre szabott tankönyveket, munkafüzeteket, feladatlapokat, fejlesztő eszközöket, kommunikációt segítő eszközöket készítünk. A minőségi oktatás érdekében, a médiatudatosságra törekedve az IKT kompetenciák fejlesztésére hangsúlyt fektetünk és a modern informatikai és számítástechnikai eszközöket széles körben használjuk a nevelés-oktatás folyamatában.

A hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott tanulóink számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Minden augmentatív kommunikációs rendszer (AAK) több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

3.5. A NEMZETI ALAPTANTERV BEN MEGHATÁROZOTT PEDAGÓGIAI FELADATOK HELYI MEGVALÓSÍTÁSA

A Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási és nevelési célok, kompetenciaterületek a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetők, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg. Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni.

- Testi és lelki egészségre nevelés
- Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés
- Az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése
- Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire
- Médiatudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

3.5.1. KULCSKOMPETENCIÁK:

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátosságai miatt a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciákat egy tágabb aspektusból kell megközelíteni. A gyógypedagógiai támogatás kiindulási pontja a fejlődő és kibontakozó ember; az alapkompétenciák közül a mozgás kiemelt jelentőségű, mert az alapozza meg a többi kompetencia kibontakozásának lehetőségét. A mozgásos kompetenciák fejlődésének támogatása a mozgásnevelés során valósul meg. A szövegértés és szövegalkotás kompetenciákat a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kommunikációs kompetenciák megalapozásaként kell értelmezni.” (Irányelv)

Az egyes kompetenciák fejlődését célzó támogatási formákat a tanulási területekben, illetve a tantárgyak tartalmába beépítetten fogalmazzuk meg.

- Kommunikáció – a másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése
- Mozdásnevelés – A testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése
- Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele – A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése

- Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés – Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése
- Érzelmi és szociális nevelés – Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása
- Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiszükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése

3.6. A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS, TESTMOZGÁS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDJA, A TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK MÉRÉSE

Iskolánk óratervében minden nap szerepel mozgás, hangsúlyosan a Mozgásnevelés valamint a Játék és szabadidő foglalkozásokon, ezen kívül a tantárgyi koncentráció keretében minden foglalkozás lehetőséget biztosít a mozgásos tapasztalatszerzésre. Ezen kívül sajátos nevelési igényű gyermekeinkről készült szakértői véleményeknek megfelelően szervezzük a mozgásos foglalkozásokat az egyéni szükségleteknek megfelelően egyéni és csoportos formában mozgásfejlesztő szakember irányításával.

3.7. A TANULÓK TANULMÁNYI MUNKÁJÁNAK ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

„A tanulókkal foglalkozó szakmai team minden félévben és tanév végén értékelést készít a tanuló haladásáról. Ez az értékelés lehetőséget nyújt arra, hogy a szakmai team egységbe foglalja tapasztalatait, kontrollálja önmaga munkáját és a pedagógiai tervet, és a fejlesztés irányát a szülővel együtt határozza meg. Az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, javaslatokat tesz az újabb fejlesztési terv elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására. A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál, melynek egyik példány a haladási naplóhoz csatolandó, másik példányát a szülő kapja.” (Irányelv)

A tanulók magasabb évfolyamba lépésének fejlesztő iskolában nincs tanulmányi követelményrendszere, a tanulók állapota miatt, illetve a fejlesztő iskola funkcióját tekintve sincs létjogosultsága. Az évfolyamok között a továbbhaladás automatikus. A fejlesztő iskolában az ismeretek számonkérése játékos formában, foglalkozások alatt, illetve egyéni fejlesztések alkalmával történik szóban vagy az alternatív kommunikáció eszköztárának segítségével.

A gyermekek fejlődését a csoportban dolgozó szakemberek szoroson nyomon követik, a szülőket rendszeresen tájékoztatják. Az intézménybe lépéstől az intézmény elhagyásáig célunk elérése érdekében szükséges a fejlesztő folyamat ellenőrzése, értékelése, elemzése.

Értékelni kell:

- a tanulók tudásának mennyiségi gyarapodását;
- tudásuk minőségbeli jellemzőinek változását;
- önmagukhoz mért fejlődésüket;
- a tanulók attitűdjét az ismeretszerzés területén.

Folyamatosan értékelni kell a tanulók munkáját szóban és szimbólumokkal. A szöveges értékelés félévkor és a tanév végén írásban történik. Félévkor a munkatársak által szerkesztett „értékelő lapon”, tanév végén pedig az előírt formanyomtatványon. A szöveges értékelés kiterjed a magatartásra, a szorgalomra és az értékelendő időszakban nyújtott általános teljesítményre. Félévkor és tanév végén is teljes körű szöveges értékelést nyújtunk a tanuló teljesítményéről, ezen belül a magatartásáról (tekintettel kell lenni a sérülésből adódó viselkedési, magatartási zavarokra) és szorgalmáról (itt elsősorban az attitűd értékelésére gondoljunk) is. A fejlesztő nevelés-oktatás sajátosságaiból adódóan az értékelésben hangsúlyos szerepet kap a kommunikáció és a mozgás, ezek mellett a szociális képességek és az önkiszolgálás területe is.

A jutalmazás egyénre szabottan, a team döntéseinek megfelelően, sokszínűen történik.

Az oktatási eredményeink vizsgálata a Pedagógiai Analízis és Curriculum (PAC, SPAC) mérőrendszereivel történik, amelyet minden tanév első 4 hetében vesznek fel és értékelnek ki a csoportvezető pedagógusok. Ez egyben az egyéni fejlesztési tervek elkészítésének egyik alapidokumentuma.

3.8. A TANULÓK TOVÁBBHALADÁSA

Iskolánkban nincsenek osztályfokok. A tanulók fejlődését a mérési eredmények mutatják, a fejlesztés folyamatát nyomon követjük, dokumentáljuk.

3.9. EGÉSZSÉGNEVELÉSI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI ELVEK

Általános nevelési elvek

- az egyetemes természetnek (*a Világegyetem egészének*), mint létező értéknek tisztelete és megőrzése, beleértve az összes élettelen és élő létezőt, így az embert is, annak környezetével, kultúrájával együtt
- a Föld egészséges folyamatainak visszaállítására, harmóniára törekvés
- a bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzése
- a testi-lelki egészség megőrzése

- érzékennyé tenni a tanulókat a környezet állapota iránt
- bekapcsolni az intézményt a közvetlen környezet értékeinek megőrzésébe, gyarapításába
- kötelességünk a környezetünk védelme és benne a saját életünk felelős vezetése

Intézményünk elköteleződése a környezeti nevelés terén

A környezet és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. A természet-környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életéről sem, mivel az ember a természet része. Az ember által okozott természeti-környezeti szennyeződések károsan hatnak vissza a saját szervezete működésére, környezetünk védelme viszont a saját szervezetünk védelmét is jelenti. Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket, és programjainkkal a tanulók és szülők egészségtudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk. A külső és belső terek hangulatosabbá tételét is célozza a növények jelenléte és fontos tudást jelent a róluk való gondoskodás. Munkatársaink figyelnek az intézmény energia és víz felhasználására, csökken a keletkezett hulladék mennyisége, melynek java részét szelektíven gyűjtjük. Ezekre tanulóinkat is ösztönözzük.

Hosszú távú pedagógiai célok a fogyatékból adódó korlátokon belül

- az általános célokra vonatkozó érték - és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése
- rendszerszemléletre nevelés
- holisztikus szemléletmód kialakítása
- fenntarthatóságra nevelés
- a környezetetika hatékony fejlesztése
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia kialakítása
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- ismeretek és készségek kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát
- helyzetfelismerés, ok–okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség
- globális összefüggések megértése

- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás
- a családi életre nevelés fejlesztése
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

3.10. A TANULÓK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az Intézmény a tanulók esélyegyenlősége, valamint a tanulókkal kapcsolatos egyenlő bánásmód biztosítása érdekében figyelembe veszi az alábbi törvényeket:

- az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szól 2003. évi CXXV. törvényt, mely rögzíti, hogy minden embernek joga van ahhoz, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, valamint
- a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény esélyegyenlőséget, valamint egyenlő bánásmódot érintő rendelkezéseit.

A következők szerint határozza meg az e területen megvalósítandó programját.

A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Mivel az intézmény integráltan nem nevelhető sajátos nevelési igényű tanulókat lát el, akik súlyos halmozott fogyatékkal élnek, ezért intézményünk számára az esélymegerősítő intézkedéseknek, melyek társadalmi integrációjukat segítik elő, az alábbi esetekben van relevanciája:

A nevelés, oktatás során a társadalom különböző szinterein való megjelenést biztosítjuk a tanulóinknak akadályozottságuktól függetlenül, így rendszeresen visszük tanulóinkat bábszínházba, cukrászdába, állatkertbe, játszótérre, múzeumba, áruházba, piacra, kirándulni.

Szintén pedagógiai programban foglalt mindennapi tevékenység az önállóbb életre való felkészítés, háztartási, önellátási ismeretek, készségek elsajátíttatása a célunk a fogyatékoság szabta határok között. Ennek keretében:

- takarítás részmozzanatainak, elemeinek elsajátíttatása
- sütés-főzés részmozzanatainak elsajátíttatása
- önkiszolgálás elemeinek elsajátíttatása

Mozgásukban akadályozott tanulóink számára a lehető leghatékonyabb helyváltoztató mozgást segítő eszközöket igyekszünk biztosítani, és azok használatának tanítása fontos intézményi cél.

A tanulóink esetében hangsúlyozottan jelen van a pedagógiai munkában a társadalom által elvárt viselkedésformák elsajátíttatása (*köszönés, társas viselkedés, proxemika, stb.*)

Az iskolai háttérből adódó feladatok

- Az iskolában alkalmazandó kötelező minimális eszköz, és felszerelések jegyzékét a köznevelési törvény tartalmazza. Az iskolának törekednie kell arra, hogy minél több és a pedagógiai folyamat során minél hatékonyabb nevelést - oktatást segítő, támogató eszközei legyenek.
- Minden tanulónak egyenlő feltételek mellett kell biztosítani az oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatásokat, a szolgáltatások igénybevételének módjáról, lehetőségéről, feltételeiről minden tanulót, szülőt tájékoztatni kell.
- A tanulóknak és a szülőknek lehetőséget kell adni arra, hogy az intézmény által nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban javaslatot tegyenek, véleményüket elmondhassák.
- A pedagógus feladata az, hogy felmérje, megismerje, értékelje, nyomon kövesse valamennyi tanuló képességét, erősségeit, gyengeségeit
- felismerje a családi háttér iskolai végzettségéből eredő támogatás hiányát
- a szülői jelzéseken keresztül felmérje a tanulókkal szemben megfogalmazott szülői elvárásokat
- munkája során felismerje a gyermekre nehezedő – indokolatlannak tűnő – szülői elvárást, és azt a szülővel való kommunikáció, együttműködés keretében kezelje
- teremtsen meg tanórán a differenciálás oktatás kereteit, és alkalmazza azokat a többféle tanulói igény kielégítésére
- a nem megfelelő anyagi és szociális helyzet feltárása: - a csoportvezető pedagógusnak törekednie kell arra, hogy megismerje a tanuló életkörülményeit, betekintést nyerjen a család anyagi és szociális viszonyaiba azért, hogy az esetleges hátrányok leküzdésében segítse a családot és a tanulót

Az együttműködési kapcsolatokról adódó feladatok

Egyeztetés az iskola és fenntartó között:

- a pedagógiai programban meghatározott célokkal kapcsolatban
- az intézmény költségvetési javaslata, és annak módosítása vonatkozásában
- az intézményi lehetőségek szélesítésével kapcsolatban (felszerelések, anyagi eszközök)

Egyeztetés az intézmény és a szülők között:

- A szülők folyamatos tájékoztatása, és a szülői igények, elképzelések figyelembevétele.

Egyeztetés a pedagógusok és az intézményvezető között:

- folyamatos párbeszéd a megfelelő intézményi légkör kialakítására és fenntartására, valamint az intézményi lehetőségek növelésére és kihasználására

Egyeztetés az intézmény és a külső partnerek között:

- az intézménynek szükség szerint közre kell működnie a gyermekjóléti szolgálattal, illetve más szakintézménnyel, a védőnővel, a iskolaorvossal
- a problémát ismerő pedagógus, a tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén kezdeményezi, hogy az iskolaigazgató indítson eljárást a tanuló lakó (illetve tartózkodási) helye szerinti illetékes jegyzőnél
- az intézmény feladata, hogy az egészségnevelési programját minden tanulóra kiterjesztve hajtsa végre, gondoskodjon arról, hogy az iskolaorvosi ellátáson minden tanuló részt vegyen

Feladatunk a szolgáltatásainkhoz való hozzáférés egyenlőségének biztosítása, az esélyteremtés, a hátrányos helyzetű gyerekek hátrányainak kompenzálása, az esélyegyenlőség előmozdítása nevelő-oktató munka minden területén:

- a beiratkozásnál,
- a tanításban, ismeretközvetítésben
- a gyerekek egyéni fejlesztésében
- tanulói előmenetelben
- a fegyelmezés gyakorlatában
- a tananyag kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében
- a humán erőforrás-fejlesztésben
- a partnerség-építésben és kapcsolattartásban (szülőkkel, segítőkkel, szakmai és társadalmi környezettel).

Az esélyegyenlőségi szempontok érvényesülését szolgáló főbb tevékenységeink:

- egyéni képességekhez igazodó tanulási folyamat irányítása, differenciálás
- pedagógiai tartalmú foglalkozások
- étkezés biztosítása
- kapcsolattartás a gyermek- és ifjúságvédelmi felelőssel, polgármesteri hivatallal, gyermekjóléti szolgálatokkal
- esetenkénti családlátogatások
- esetmegbeszélések
- rendezvényeken történő ingyenes részvétel
- eszközök, felszerelések ingyenes biztosítása.

Folyamatos feladataink

A kiemelt figyelmet igénylő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók pontos nyilvántartásának vezetése.

Pedagógusaink differenciált képzés és értékelés révén biztosítják, hogy minden tanuló egyéni képességei szerint haladhasson.

Az egyéni képességekhez igazodó fejlesztés érdekében rendszeres kapcsolatot tartunk a szülőkkel, a tanulókkal, a családsegítő szolgálattal és egyéb partnerekkel.

Tanulóink számára a szabadidő eltöltésének olyan értelmes és hasznos formáit biztosítjuk, amelyekhez családi háttérük, hátrányos helyzetük miatt egyébként nem juthatnának hozzá.

Rendszeresen figyeljük azokat a pályázatokat, amelyek tanulóink esélyegyenlőségének javítását szolgálják, és lehetőség szerint részt veszünk azokon.

A szülő jogai és kötelezettségei

- tájékoztatási tevékenységgel segíteni kell a szülőket abban, hogy megismerjék kötelezettségeiket és jogukat

A pedagógus jogai és kötelezettségei

- a jogait úgy gyakorolja, hogy figyelembe veszi a tanulói esélyegyenlőség, és egyenlő bánásmód követelményét
- a kötelezettségeit úgy teljesíti, hogy a tanuló veszélyeztetettségére utaló jeleket észlelni tudja, ellátja a gyermeki jogokkal kapcsolatos tájékoztatási feladatokat, segíti a tanulót abban, hogy személyisége megfelelő irányba fejlődjön
- mindent elkövet azért, hogy a nem megfelelő családi háttérrel rendelkező tanulók személyiségfejlődése kielégítő legyen, ehhez javasolhatja szakintézmények igénybevételét

A tanulók jogai és kötelezettségei

- Az intézmény feladata biztosítani az esélyegyenlőség, és az egyenlő bánásmód követelményeit.

A tanulói teljesítmény értékelése

- A tanulók teljesítésével, előrehaladásával kapcsolatos intézményben meghozott döntéseknél érvényre jussanak az esélyegyenlőségi, valamint az egyenlő bánásmód követelményei, s összességében a tanuló érdekét szolgálják.

3.11. A NEVELŐTESTÜLET ÁLTAL SZÜKSÉGESNEK TARTOTT TOVÁBBI ELVEK

<i>Alapkompetencia- fejlesztés</i>	<i>IKT</i>	<i>Szociális kompetencia- fejlesztés</i>	<i>Oktatásszervezés</i>
Kommunikációfejlesztés tanulás tanulása: AAK eszközök használata, PECS kártyák, folyamatábrák, időmérő eszközök használata	mérések: PAC, speciális mérések, tudásmegosztás: IKT belső képzés, tapasztalatcserék, műhelymunkák, digitális eszközök használati körének bővítése a tanításban, kapcsolattartásban	pl.: tanórán kívüli élet: külső rendezvényeken való részvétel problémás viselkedés megoldási módok, evésterápiák szobatisztaság tréning	témahét, projektnapok, intézményen kívüli programok, saját készítésű tankönyvek, fejlesztő eszközök

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata

Iskolánk nevelői közössége a dokumentumot a vonatkozó jogszabályi előírások alapján módosította. A módosítások bevezetése ..... év ..... hónap .... napjától történik felmenő rendszerben.

A pedagógiai program nyilvánosságra hozatala: a dokumentumot a fenntartó székhelyén, az iskola könyvtárában, az intézményvezetői irodában lehet elolvasni, valamint megtekinthető az iskola honlapján és a Köznevelés Információs Rendszerének elektronikus felületén.

–

Az intézményben működő egyeztető fórumok nyilatkozatai

A *pedagógiai programot/módosítását* a szülői szervezet (közösség) ..... év ..... hó ..... napján tartott ülésén megtárgyalta. Aláírással tanúsítom, hogy a szülői szervezet (közösség) véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban előírtaknak megfelelően gyakorolta.

Kelt: ....., ... év ..... hónap ..... nap

.....

szülői szervezet (közösség) képviselője

A pedagógiai program elfogadásáról és jóváhagyásáról szóló záradék

A *pedagógiai programot/módosítását* az intézmény nevelőtestülete ..... év ..... hó ..... napján tartott értekezletén elfogadta.

Kelt: ....., ... év ..... hónap ..... nap

.....

hitelesítő nevelőtestületi tag

P.H.

.....

hitelesítő nevelőtestületi tag

A pedagógiai programot jóváhagyom.

Kelt: ....., ... év ..... hónap ..... nap

.....

fenntartó

P. H.

Fenntartói és működtetői jóváhagyó nyilatkozat

Jelen pedagógiai programot a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 26. § (1) bekezdése értelmében az alábbi, a fenntartóra többletkötelezettséget telepítő rendelkezések

.....

.....

..... (fejezet és címmegjelölések)

vonatkozásában a(z) ..... (fenntartó hivatalos megnevezése) mint az intézmény fenntartója egyetértési jogkört gyakorolt. Aláírással tanúsítom, hogy a fenntartó döntésre jogosult *szerve/vezetője* a pedagógiai program fenti rendelkezéseivel egyetért, azokat jóváhagyja.

Kelt: ....., ... év ..... hónap ..... nap

.....

fenntartó képviselője

Jelen pedagógiai programot a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 26. § (1) bekezdése értelmében az alábbi, a működtetőre többletkötelezettséget telepítő rendelkezések

.....

.....

..... (fejezet és címmegjelölések)

vonatkozásában a(z) ..... (működtető hivatalos elnevezése) ..... év ..... hó ..... napján tartott ..... ülésén megtárgyalta. Aláírással tanúsítom, hogy működtető döntésre jogosult szerve a pedagógiai program fenti rendelkezéseivel egyetért, azokat jóváhagyja.

Kelt: ....., ... év ..... hónap ..... nap

.....
működtető képviselője